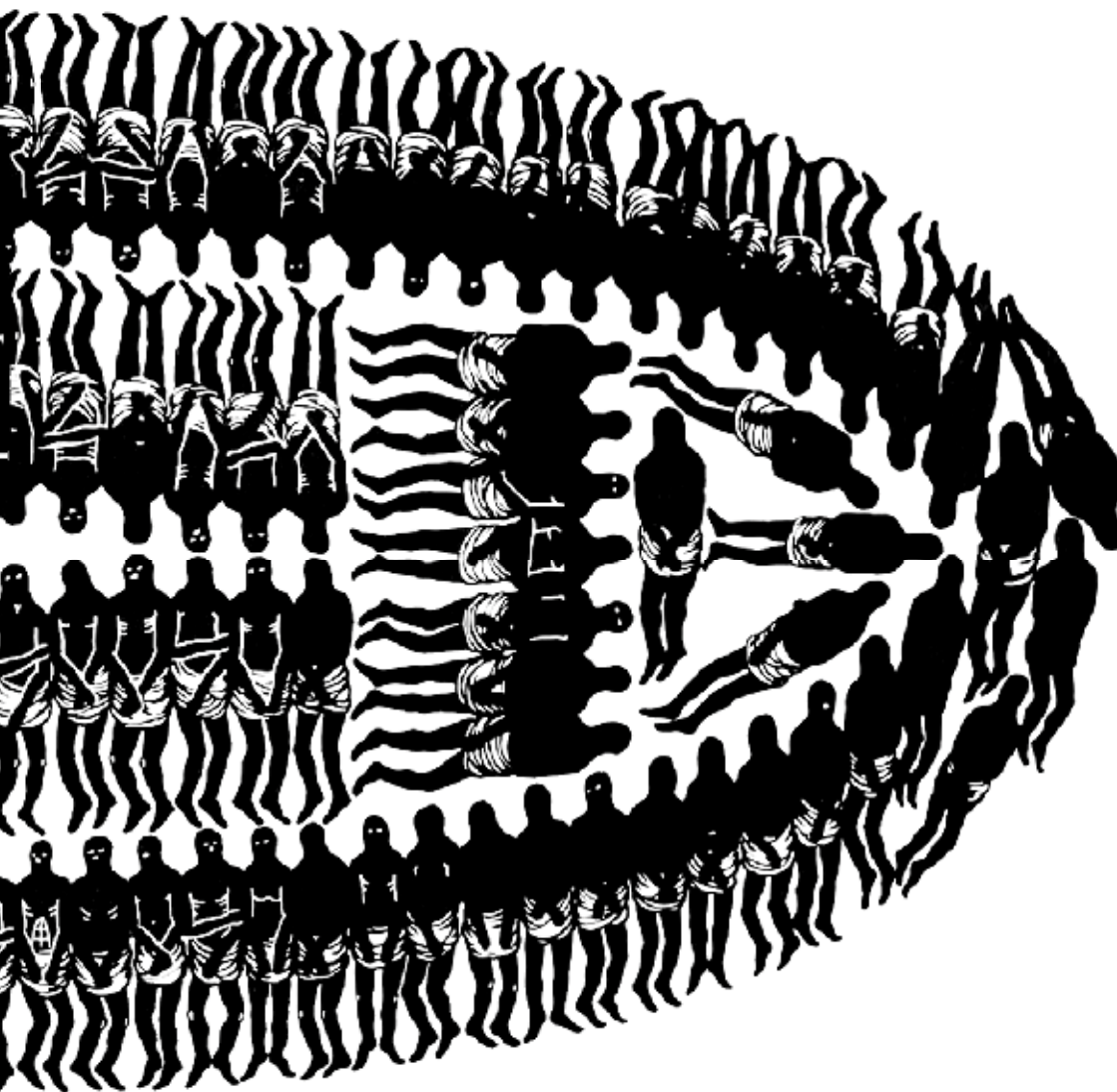

apΘkrif

apokrif

Fejre célozni //
pedig tilos...
//

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente

VI. évfolyam, 1. szám
2013. tavasz

Főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Főszerkesztő-helyettes
Tarcsey Zoltán

Szerkesztők
Torma Mária (*próza*)
Reichert Gábor (*kritika*)
Erdei Tamás (*kép*)
veress dani (*kép*)
Sós Dóra (*Apokrif Online*)

Spiritus rector
Fráter Zoltán

•

Munkatársak
Gál Soma (*szerkesztőségi asszisztens/pr*)
Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)
Evellei Kata (*szöveggondozás*)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap és az ELTE BTK HÖK
Tudományos Bizottságának támogatásával

Copyright © 2013 Az Apokrif 2013/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Kötter Tamás <i>A nap tegnap után</i>	7
Borbély Szilárd <i>Már elment a Mesijás?</i>	23
Somogyi Tibor <i>Pásztorzó</i>	29
Potozky László <i>Hámozott fatörzsek</i>	38

Látószög

Nyéki Gábor • Ólomlövedékek <i>(Potozky László novellájáról)</i>	50
Barkóczy Flóra • Individuumok és mitológiák <i>(Sall Fanni és Juhász Tamás művészetéről)</i>	53

Látótávolság

Szilvay Máté • Az örök agglegény <i>(Rhédey Gábor: Saját néző)</i>	57
Lengyel Imre Zsolt • Ami csak felmerül <i>(Bognár Péter: Bulvár)</i>	62
Páji Gréta • „...sötét tónusú portrék, melyek kimentettek valakiket a zajló időből” <i>(Gerőcs Péter: Tárgyak)</i>	66
Tinkó Máté • Kemény fába fényes fejszét vágni <i>(Rubin Szilárd: Aprószentek)</i>	71

Illusztrációk

E számunkat Juhász Tamás és Sall Fanni grafikai illusztrálják.

Borító

Juhász Tamás *Capsule* című művének felhasználásával
(2011, szerigrafia, 50 × 100 cm)

Juhász Tamás: *Kísérlet 1-2*, 2012
rézkarc, 15 × 25 cm

A nap tegnap után

*„Az agy már feladná, de a test még bírja.”
(Kökény Csaba, edző, Sun Body)*

Apámat nézem az erkélyről, ahogy a medencében ússza a hosszokat. Le-föl, le-föl, a tenyerét odacsapja a falhoz, és már fordul is.

A ház az övé. Három éve, amikor a szüleim elváltak, megegyeztek: apám ezt a nyaralót, anyám meg a budai lakást kapja, ahol most én is élek. Korábban itt egy présház állt, apám alakíttatta át nyaralóvá, amikor megszülettem. A medencét sokkal később, a válás után építtette.

Amióta a szüleim szétmentek, nyaranta két hetet apámnál töltök, ebben a házban. A medence körül egyenletesre nyírt, zöld pázsit. Az egyik sarokban kőből rakott grillező. Hátrébb, ahol már lejteni kezd a föld, lépcső vezet le a telek oldalába vájt autóbeállóhoz.

Apám ezüstmetál színű Maseratija parkol a zúzott, vörös köveken, mellette egy fekete BMW dzsip, apám üzletársáé. A dzsip mellett áll az én kocsim, egy csajos, piros Mini. Egy hónapja kaptam, amikor kiderült, hogy felvettek a jogi karra.

A derékmagasságú kőkerítés mellett, a ház felőli oldalon, platánfasor fut végig. A többi fát apám kivágatta, hogy ne vessenek árnyékot a medencére. A kerítésen túl szűk út. Tavaly lebetonozták. Az út másik felén szőlősorok vezetnek, le a hegyről a falu széléig.

A ház mögött apró liget, benne szétszórva kerti bútorok. Hátul nincs kerítés, csak egy sövényfal. A sövény mögött, az erdőben néhány romos, elhagyott ház áll, gyíkok meg siklók búvóhelyei. A házakhoz vezető ösvényeket rég visszafoglalta az erdő.

Az erkélyről belátni az egész falut, azon túl a hetven-egyediket utat, ahol, dél lévén, szinte egyáltalán nincs forgalom. Az út túloldalán a strand. Ritkán járunk le fürödni. Apám nem szereti a tömeget. A strandtól balra parti sétány nyár-fasorral, a végében kikötő és néhány étterem meg kocsmá. A kikötőbe most fut be egy hajó.

Az ég makulátlanul kék. A nap narancssárgában játszik, és mintha egyre fokozódna a forróság. Szélcsend van, szellő sem jár. Vitorlást nem látni. A terasz fölé kifeszített fehér napvitorlák ernyedten lógnak. A Balaton most egy lapos kékség, a déli part a párafelhő túloldalán csak bizonytalan csík. Még az is lehet, hogy nem létezik, gondolom magamban, amikor apám abbahagyja az úszást, és nagyokat prüszkölve lerázza magáról a vizet.

Még hárman fekszenek a medence mellett a nyugágyakban. Az egyik oldalon Krisztina, apám második felesége, a mostohám. Kriszti, ahogy szólítanom kell, huszonhét éves, és jó-gász, mint az apám. Szépen le van sülvé. Csak aludni száll ki a napágyból. Olyan a színe, mint a csokifagynak, de azért csak napozik tovább rendületlenül. A napernyő összecsukva áll mellette, árnyéka, mint valami dárda, egyenesen apámat veszi célba.

Apám jól néz ki, izmos meg minden. Heti háromszor jár konditerembe. A haja még mindig sűrű és fekete. Alig van benne pár ősz hajszál, és egyáltalán nem kopaszodik. Még mindig jóképű és szexis. A barátnőim, kivétel nélkül, mind szerelmesek belé. Szép barna a teste, a fogai vakítóan fehérek, az arca pedig teljesen kisimult, pedig már ötvenéves. Kriszti rábeszélte, hogy járjon Drakula-terápiára, és töltesse fel a nevetőráncait. Arra is Kriszti vette rá, hogy a Maseratit megvegye. Apám korábban a német autókra esküdött. Krisztinek egy Alfa Spidere van.

Nem dolgozik. Korábban apám irodájában volt ügyvéd-jelölt, aztán ügyvéd. Miután apával összeházasodtak, Kriszti

kitalálta, hogy hozzanak össze egy gyereket, amibe apám végül bele is egyezett. A gyerek még nem jött össze, és Kriszti sem ment vissza dolgozni. Szerintem már nem is fog. Hogy ne teljen haszontalanul az idő, tavaly megcsináltatta a melleit. Azóta az apám, ha iszik vagy vicces kedvében van, köbcentinek hívja a háta mögött.

Kriszti minden nap edz. Pesten konditerembe jár, itt futni és úszni. Látszik is az alakján. Minden izma szépen kidolgozott, mégis nőies. Van egy pillangótetoválása a lapockáján és egy kaméleon a vádliján, imádja a Jersey Shore-t. A kedvenc filmje a Gladiátor, éppen úgy, mint Schobert Norbinak és Rubint Rékának. Csak remélni merem, hogy nem ezért. Ezenkívül vagy tízszer elolvasta már A Kör című könyvet. Valami boszorkányos történet. Apámmal, úgy látom, jól megvannak. Előttem ritkán veszekednek. Kriszti akkor is gyorsan meghunyászkodik.

A másik oldalon apám üzlettársa, Béla és a felesége, Judit telepedett le. Judit nem szereti Krisztit. Nem is nagyon beszél vele. Ha ránézek, mindig az az érzésem támad, hogy valamiért be van sértődve.

Béla egyidős apámmal. Együtt voltak katonák, aztán csoporttársak az egyetemen. Később közösen alapítottak ügyvédi irodát. Egy fejjel alacsonyabb apámnál. Korántsem sportos alkat, és erősen kopaszodik. A nyaka, válla és fölül a mellkasa már rákvörös. Délelőtt megkapta a nap, így most a napernyő alatt fekszik. Úgy csinál, mintha aludna, de én látom, hogy azzal a kezével, amelyik nem a felesége felőli oldalon van, a nyugágy keretét markolássza. Kriszti, Béla és Judit is napszemüveget visel.

Krisztinek rózsaszín keretes Ray Ban Wayfarer napszemüvege van. Szerintem kicsit kurvás vagy inkább tinigyerekes, de hát Krisztinek kaméleontetoválása is van a lábán, és a Gladiátort is imádja. Béla négyszögletes, a sízemüvegekre hajazó, fehér keretes Guccit visel, ami a fél arcát eltakarja. Most, hogy jobban megnézem magamnak, egy orosz maffiafőnök

Juhász Tamás: *Szerzetes (Lebegők-sorozat)*, 2011
litográfia, 30 × 40 cm

Juhász Tamás: *Az ember nem alkothat tökéleteset (Lebegők-sorozat)*, 2011
litográfia, 30 × 40 cm

jut róla az eszembe. Esetleg ukrán. Judit Furlát hord. A Dolce & Gabbana Classic utánzatát. Apám szerint csak az a férfi vesz Furlát a feleségének, aki sajnálja rá a pénzt. Lehet.

Én a Ray Ban Aviatoromra esküszöm, ami egyszerre klasszikus és fiatalos is, legalábbis ezt olvastam a Cosmóban. Meg egyébként is a Top Gun még mindig jó film, Tom Cruise pedig még mindig jó pasi.

A medence végén kőből rakott bárpult áll, a teteje egy régi csónak oldala. A kék festék már csak foltokban, elmosódva látszik az öreg deszkákon. A bárpultba CD-lejátszót és hangfalakat építettek be. Krisztinek van egy válogatás-CD-je, állandóan azt hallgatja. Csupa szar, rágógumi szám. Most is az szól. Sem én, sem apám nem szólunk a lemez miatt, pedig tudom, hogy ő sem szereti ezt a fajta zenét. „My lips like sugar” – ez megy éppen. Judit elhúzza a száját, és megvetően maga elé néz.

Már közel jár az ötvenhez. Az egyik minisztériumban dolgozik. Úgy tudom, ő is jogász. Az apám szerint csak egy aktatologató. Judit is vékony, és valamennyire barna is, de korántsem annyira, mint Kriszti. A mellei lógnak, és inkább az éhezéstől, az állandó diétától vékony, nem a sporttól. Egyáltalán nem izmos. Valamikor jó nő lehetett, de ahogy az apám mondani szokta: „Az egykor volt, most meg fél kettő van.”

Juditnak és Bélának két gyereke van. Az idősebbik, Zoli, úgy hallottam, pincér lett. A lányuk, Zsuzsa már a harmadik diplomáját szerzi meg. Apám szerint csak azért tanul, mert nem akar dolgozni. „Egy rakás szerencsétlenség mind a két gyerek. Nem viszik semmire. Bélának nincs szerencséje velük” – mondta egyik este apám, amikor szóba került, hogy Bélának leugranak hétvégére.

Bélával tavaly nyáron is találkoztam. Pont akkor jött le apámhoz, amikor én is itt nyaraltam. Egy Anna nevű csajjal állított be. Meg is lepődtem rajta. Apám később elmesélte, hogy Béla nem sokkal a látogatásuk előtt jött össze Annával.

Rögtön utána elköltözött otthonról, és úgy volt, hogy elválik a feleségétől.

Anna igazi bombázó volt, húszéves, természetes szőke, magas, vastag csontokkal, de egyébként szép vékony testtel és telt mellekkel.

– Anna modell – mondta büszkén Béla, amikor bemutat-ta nekünk. Ami tényleg igaz volt, még aznap megnéztem az interneten a képeit. Kedves csaj volt, bár kezdetben furán viselkedett. Első este, a vacsoránál, alig szólalt meg. Volt, hogy percekig bámult maga elé, kifejezéstelen tekintettel. Néha mormogott valamit, de inkább csak magának. Alkoholt egyáltalán nem ivott, csak vizet. Az volt az érzésem, hogy drogozik. Ezen egyáltalán nem akadtam ki. Nem Anna volt az első modell, akivel életemben találkoztam. Tudtam én, hogy mennek a dolgok a divatvilágban.

Másnapra összeszedte magát. Reggel még futni is elment Krisztivel. Úgy láttam, jól kijönnek egymással. A délutánt hármasban végigbeszélgettük: a Milánó Fashion Weekről, ahol Anna is szerepelt, Kriszti új tetoválásáról, egy nemrég nyílt fitnessteremről, pesti partikról, a divatról. Anna még tanácsot is kért tőlünk, hogy milyen kocsit kérjen ajándékba Bélától. Végül egy ugyanolyan Mini mellett döntöttünk, mint az enyém, csak kabrióban. Rá egy hétre megkapta.

Béla, miután összejött Annával, megpróbált úgy élni, mintha ő is huszonéves lenne. Kicsérélte a ruhatárát, ami, valljuk be, kicsit viccesre sikerült. Ötvenévesen motoros dzsekiben meg G-Star farmerben, tornacipőben, pólóban az Urimuriban meg a Hajógyári-szigeten... hát én nem is tudom, de szerintem ez égő. Néhányszor láttam őket Pesten az éjszakában mozogni, de nem volt kedvem odamenni hozzájuk. Béla, hogy villogjon Anna társasága előtt, vett magának egy Porsche kabriót. Az tényleg szép volt. Láttam egyszer, amint az Andrássy úton végighajt vele.

Állítólag örülten féltékeny volt Annára. Egy pillanatra sem merte magára hagyni. Meg tudom érteni. Mindenhová

elkísérte az éjszakába, ami egy ilyen nő mellett nem kis teljesítmény. Bulik, bemutatók, vacsorák. Tíznel előbb egyik sem kezdődik. De inkább éjfélkor.

Ha mégsem tudott Annával tartani, addig nem feküdt le, amíg a lány haza nem ért. Ezt mind anyámtól tudom, neki meg apám mesélte, ahogy azt is, hogy Béla végül már az irodába se járt be, és a rengeteg éjszakázástól úgy nézett ki, mint egy zombi. Állítólag pénzt is vett ki a kasszából, mert Anna elég sokba került. Ruhák, ékszerek, utazás meg ilyenek.

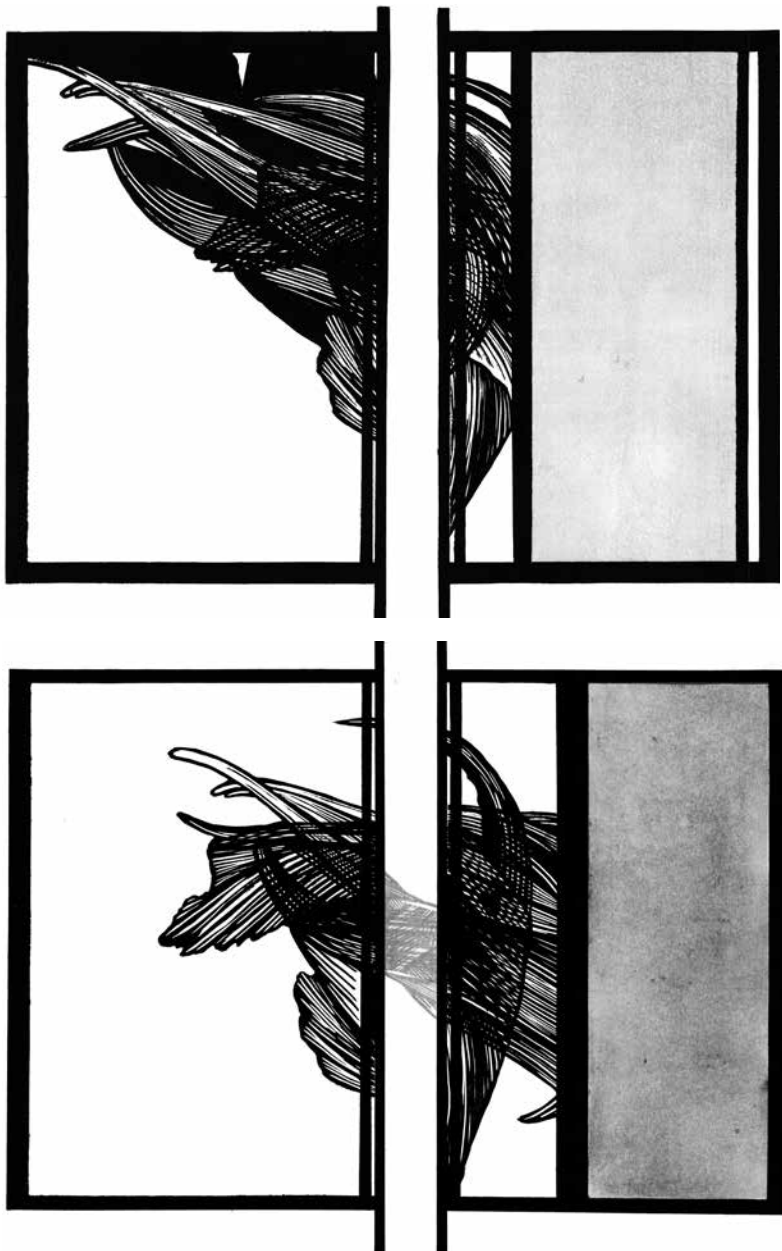
Akkor apám azt mondta Bélának: „Öregem, szeretlek, tisztellek meg minden, de ez így nem mehet tovább. Döntsd el, hogy a nővel maradsz, vagy velem az irodában, mert úgy látom, a kettő együtt nem megy.” Ezt is anyám mesélte, aki, mivel a budai lakás mellé még asszonytartást is kap, egész jóban van apámmal. Néha azt veszem észre, hogy apám inkább velem, mint Krisztivel beszél meg a dolgait.

Béla, miután apám ultimátumot adott neki, visszaköltözött Judithhoz, aki visszafogadta. Ez néhány hete történt. Kibékültek, és Béla elkezdett rendesen dolgozni. „Úgy tűnik, hogy lehiggadtak a kedélyek” – mondta apám egyik este Krisztinek, amikor Béla ügyéről beszélgettek.

Ettől függetlenül Béla nem tűnik túlságosan boldognak. Ma már veszekedtek Judittal. A szobájuk az enyém mellett van. Olyan hangosak voltak, hogy még a ház vastag kőfalain is áthallatszott az üvöltözésük.

„Don't play this stupid game”, énekli most Madonna a medence mellett. Judit felül, fintorog, aztán naptejgel bekeni a lábát. Amíg a krémmel van elfoglalva, Béla kihasználja az alkalmat, és gyorsan testhelyzetet változtat. Aztán újra úgy tesz, mintha aludna.

Judit visszafekszik a nyugágyba, és oldalra fordítja a fejét, hogy se Krisztit, se a férjét ne kelljen néznie. Arra gondolok, hogy biztosan tudja, vagy legalábbis sejti, hogy Anna járt itt,

Juhász Tamás: *Anatómia, avagy a test színeváltozása (változatok)*, 2007

linóleummetszet, papírmetszet, 30 × 40 cm

és kedvelték egymást Krisztivel. Talán ezért utálja ennyire látványosan a mostohámat.

Béla és Judit mostani látogatása része a párterápiának, ahová apám tanácsára kezdtek el járni, miután Béla hazaköltözött. Azt tervezik, hogy éjjél körül kettesben lemennek a strandra fürdeni, meztelenül. Állítólag régen, amikor megismerkedtek, gyakran csinálták.

Judit, többek között, ezt kérte a béküléskor Bélától, aki nagy nehezen bele is egyezett. Ezt is apám mesélte, miközben fuldoklott a röhögéstől. „Tudod, cicám – így hív, amit én baromira nem szeretek, de nincs szívem szólni érte –, én vizuális típus vagyok, és ez a Balaton – itt megcsóválta a fejét – nem elég nagy hozzám meg egy meztelen Judithoz.” Ezt két nappal ezelőtt mondta, miután telefonon beszélt Bélával. „Mackó, ne legyél már ilyen”, nevetett Kriszti.

A vacsora grillezett hús meg zöldségek. Kriszti nem tud főzni, és szerintem nem is fog megtanulni. A medence partján nyolcszemélyes faasztal áll, azon terítünk meg. Apám leoltja a kertben a lámpákat, és gyertyákat gyújtunk. Meleg esti szellő fújdogál, meg-meglebbenti a gyertyák lángját. Lanyha beszélgetés folyik. Judit és Kriszti a fényterápiáról, a szivárványgyógyításról meg hasonló ezoterikus marhaságokról fecserésznek. Apám és Béla már több kört ittak a kelleténél, és a szlovák nő ügyén csámcsognak, aki a múlt héten egy balesetben négy embert ölt meg részegen az autópályán. Azt latolgatják, mennyit kaphat, és vajon kiadják-e Szlovákiának.

Apám a bortól, mint általában, hangosan, már-már üvöltve beszél, s képtelenség lecsillapítani. Még egy vaskos viccet is elsüt a szlovák nő rovására, a lényege valami olyasmi, hogy a női börtönbe csak szeletelve lehet kolbászt bevinni. Bár az is lehet, hogy ez nem is vicc, csak olyan városi legenda. Feltételezem, a gyerekkorából, mert annyira tré az egész.

Mindenki nevet a viccen vagy mi a csudán – még Judit is, amin őszintén meglepődöm –, csak Béla nem.

Béla, talán mert az alkohol másként hat rá, vagy mert közeledik az éjfél, egyre csendesebb. Sűrűn emelgeti a poharat, s rám-rám pillant, de csak óvatosan, mert Judit tekintete minket vizslat. Én mindenestre úgy teszek, mint aki nem veszi észre Béla pillantásait.

Egyébként egész normálisan telik az este, egészen addig, amíg Kriszti szóba nem hozza Béla gyerekeit.

– Mi van Zolival? – fordul Judithoz. – Egy éttermet vezet, ugye?

– Pincér – szólal meg Béla, mielőtt Judit válaszolhatna – egy pizzériában – mondja sóhajtva.

– Nem pincér – szisszen fel Judit. – Üzletvezető vagy mi-csoda. – Ránk mosolyog.

– Pincér – morogja Béla. – Ha ételt meg italt visz ki, akkor pincér.

– Légy szíves... – kezd bele Judit, de aztán elakad, és inkább iszik egy kortyot.

– És Zsuzsa? – kérdi Kriszti, aki úgy látszik, nem tudja, mikor kell abbahagyni.

– A harmadik diplomáját szerzi – feleli Judit büszkén.

– És még mindig otthon lakik – nevet fel kényszeredetten Béla.

– Tengerbiológiából – folytatja Judit, mintha meg sem hallaná, amit Béla mond –, Londonban.

– Hát, arra most tényleg óriási szükség lesz – sóhajt fel Béla.

– Nem lehet mindenki modell – vág vissza Judit.

– Gyerekek! – avatkozik közbe Kriszti. – Mackó – néz ségélykérően apámra, aki csak hülyén vigyorog.

– Hát nem – néz végig Juditon Béla utálkozva.

Apám felnevet. Mindenki ránéz. – Bocsánat, de megint az előbbi vicc, a szlovák nő – már szinte fuldoklik a nevetéstől – na... szóval csak a szlovák nő jutott eszembe, meg a kolbász... értitek – szabadkozik kásás hangon, de én tudom, hogy hazudik. Ismerem az apámat.

– Gyerekek! – ismétli kétségbeesetten Kriszti.

– És te, drágám – fordul felém Judit, hogy másra terelje a szót –, készülsz már az egyetemre? – kérdi összepréselt ajakkal.

Megvonom a vállam. – Igen.

Éjfél körül elcsendesedik a társaság. Béla és Judit felmennek a szobájukba átöltözni. Segítek Krisztinek leszedni az asztalt. Apám egy pohár itallal a kezében ül a medence partján, szivarozik és a vizet bámulja. Magában beszél, és néha hangosan felnevet. Részeg.

Amikor végzünk a pakolással, elköszönök tőlük, és felmegyek a szobámba. A lépcsőn összefutok Judittal. Fürdőruhában van, a derekára fürdőlepedőt tekert, a nyakában törölköző. Féltreállok, hogy elférjen, amikor találkozik a tekintetünk.

– Hát – kezdek bele, de rögtön el is akadok. Nem tudom, mint mondhatnék. – Jó szórakozást – bököm ki végül, jobb híján.

– Köszönöm, drágám – siklik el mellettem a tekintete. Bélát sehol sem látom.

– Aranyos kis kuckó – mondja Béla, aki a szobámban, az ágyamon ül, és rögtön fel is áll, ahogy belépek. Rövid habozás után mégis visszaül. A szobámban csak az olvasólámpám világít, kísérteties fénybe vonva Bélát, aki University feliratú, fehér pólót és sötétkék, szorosan a testhez simuló úszósortot visel.

– Kösz – felelem bizonytalanul, és magam sem értem, miért, talán mert a fotelen kívül, ami tele van a ruháimmal, más ülőalkalmatosság nincs a szobában, leülök Béla mellé az ágyra.

– Annáról hallottál? – kezdi a rövid, de kínos csönd után, mialatt megpróbálok arrébb húzódni, de nem tudok, mert az ágy többi része tele van jogi szakkönyvekkel. Apámtól kaptam őket, amikor megtudta, hogy felvettek.

Juhász Tamás: *Petőfi*, 2011
fametszet, 12 × 8 cm

Juhász Tamás: *Ady*, 2011
fametszet , 12 × 8 cm

Juhász Tamás: *Orpheus*, 2012
litográfia, 50 × 50 cm

Néhányba már beleolvastam, de egy szót sem értek az egészből.

– Nem sokat – vonom meg a vállam. – Azt hiszem, Tokióban van.

– Tokióban – sóhajtja.

– Tokióban. Miért nem nézed meg a Facebookon? – tesszem fel neki a számomra logikusnak tűnő kérdést.

Annát annak idején bejelöltem a Facebookon, ő meg visszajelölt, de körülbelül ennyi. Kétezer ismerőse van. Nagy részük modell, fotós, filmes, meg egy rakás partiarc. Nem várom el tőle, hogy velem foglalkozzon. Egyébként annak idején Béláról is volt pár kép Anna oldalán. Egy vitorlázásra meg arra, amelyiken Velencében egy gondolában ülnek, konkrétan emlékszem. Azokon a képeken Béla egészen boldognak látszott, legalábbis boldogabbnak, mint ezen a hétvégén.

A Facebookon láttam, hogy a szakításuk után Anna már járt egy olimpiai bajnok vízilabdással és egy francia filmrendezővel, aki még Bélánál is idősebb. Most egy Angelo nevű olasz pasija van. Angelo arisztokrata és üzletember, meg ilyesmi. Sűrűn mozog a pesti éjszakában, ahol mindenkire ismer. Korábban néhányszor én is buliztam vele. Igazi partiarc.

A bélás képeket Anna már törölte.

– Nem vagyok rajta – nevet fel. – Túl öreg vagyok ehhez. – Megint sóhajt. A lehelete búzlik az alkoholtól. – Na, mind egy – motyogja félig magában –, ami elmúlt, elmúlt. Nem igaz?

– De.

Csönd.

– Tudod, azért hiányzik.

– Elhiszem.

– Nagyon hiányzik.

– Aha.

Megint csönd.

– Hallom a nagy hírt, hogy felvettek a jogi karra – vált témát.

– Igen.

– Hát akkor – elgondolkodik –, kisasszony – rácsap a combomra, amitől feláll a szőr a hátamon –, üdvözöllek a jogászok világában – mondja tettetett vidámsággal a hangjában.

– Köszönöm – bólintok, és azonmód megpróbálok elhúzódni Bélától, aki még mindig a combomon pihenteti a kezét, amikor meghallom Judit hangját.

– Béla! Béla!

– Azt hiszem, hogy téged hívnak – mondom gyorsan, és már állnék is fel, de Béla, amit egyébként ki sem néznék belőle, mint egy csapóvas, úgy tartja fogva a combomat.

Megint csönd. Ezúttal kicsit hosszabb, fenyegetőbb.

Látom, hogy Béla nadrágja az ágyéka tájékán erősen kidudorodik. Uristen, ennek áll a farka, állapítom meg magamban, de gyorsan elkapom a tekintetemet.

– Béla, indulunk! – rikácsol tovább Judit.

– Szép a combod – felsóhajt – meg az egész tested... és izmos is. Már a medencénél észrevettem. Tavaly óta igazi nő lettél – a hangja meglepően tárgyilagos.

– Béla! Hol vagy már! – hallatszik letről.

– Olyan, mint Annáé – motyogja.

– Béla! Béla! Béla! – kántálja Judit.

Őrjítő ez a nő, gondolom magamban.

– Nem mész? – kérdem erőtlenül.

– Mind egyformák vagytok. – Őrült a tekintete. – Mind egyformák vagytok – ismételteti motyogva.

– Béla! Béla! – egyre közelebbről szól Judit hangja. – Béla! – megreccsen a lépcső. Aztán megint.

– Menned kéne – próbálkozom újra. Mély lélegzetet veszek, és önkéntelenül, talán csak azért, mert nem bírom tovább az őrjítő hallgatását, megérintem Béla karját: – Minden rendben? Olyan sápadtnak látszol.

– Igen, igen – motyogja Béla, mint aki álomból ébred. Aztán leveszi rólam a kezét, s mint akit radarsugár vezet, elindul az ajtó felé.

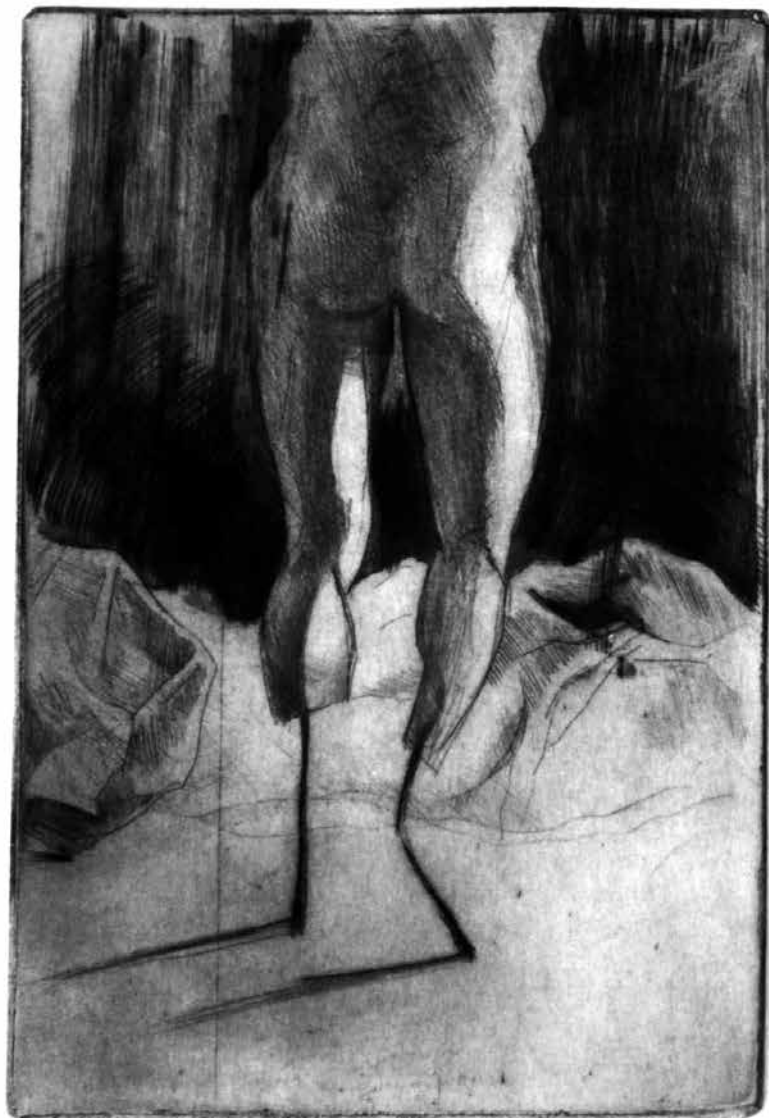
Az erkélyről figyelem apámat, aki egy rózsaszín gumimatracon fekszik a medence közepén. Már majdnem dél van. Csaknem az egész délelőttöt átaludtam. Végül a pasim, Zsolti telefonjára ébredtem. Azért hívott, hogy menjek át hozzá Füredre vitorlázni. Még meglátom.

Miután leteszem a telefont, úgy fél órát heverészek, s közben bele-beleolvasok a könyvekbe, amiket apámtól kaptam, de most sem értek belőlük semmit.

Tegnap óta feltámadt a szél, a Balaton megtelt fehér vitorlákkal, s mintha a hőség is enyhülne.

- Jó reggelt! – kiáltja vidáman apám. – Gyere le, jó a víz!
- Jó reggelt! – kiáltom én is.
- Jó reggelt – mosolyog Judit bágyadtan.
- Hali! – integet Kriszti.

Csak Béla nem szól egy szót sem. Az egyik nyugágyban fekszik. A fél arcát eltakarja a napszemüveg. Megint azt játssza, hogy alszik. De én pontosan tudom, hogy engem figyel.

Sall Fanni: *Drótváz*, 2011

hidegtű, 10 × 15 cm

Már elment a Mesijás?

A nagyapámék portáján, a kapu mellett meggyfák vannak. Hat meggyfa. Aztán két fosószilva. A tyúkok itt járnak. Ha lepottyan egy, rárohannak. Hirtelen nagy csődület támad. Felverik a port. A leggyorsabb nem tudja lenyelni, mert nincs ideje. A csőrébe kapja, és futni kezd vele. Nyugodt helyet keres, ahol meg tudja enni. A többi a nyomában. Rohannak az udvaron. Aztán abbahagyják.

A kora nyári forróságban a tyúkok pihegnek. Sütkéreznek a napon. Csend van. A gerlék hangja az egyetlen zaj. A hőség miatt a tyúkok gödröket ásnak, abba fekszenek bele. A szárnyukat maguk mellett kiterjesztik, hogy testük minél nagyobb részen érintkezzen a földdel. Így hűtik magukat. Akár a kutyák, azok is gödröt ásnak.

„Hun vagytok”, kiált nagyapám, aki a verandán aludt ebéd után. Van neki ott egy dikó. A botját a veranda korlátához támasztja, befordul és alszik. Néha krákog, köhög. A terasz betonjára köp. A bagó miatt van. Magának termeszt a dohányt. A kertben van neki vetve egy sor. Ősszel leszedi a leveleket, felfűzi zsinigre és a hásziján kiszáritja. Egyenként simítja ki a leveleket. Csomagolópapírba teszi, és a szekrényben tartja. A vágott dohányt zacskóban hordja. Amikor kiürül, szertartásosan nekiül újat készíteni. Ezt szombaton szokta. Közben hallgatja a rádiót. Jó ebédhez szól a nóta, meg az ilyen nótaműsorokat szereti. A negyvenes években vásárolt világvevőn. Előhossa a dohányvágó deszkát a dohányvágó késsel. Ezeket másra nem szabad használni. A levelek nagy ereit kiszedi, hogy csak a finom, puha levél maradjon. Néhány levelet összefog, hengeresbe sodorja és akkurátusan vékonyra vágja. Majd keresztbe is. Ha lát még vastagabb eret, azt kidobja. Abból lesz a fináncláb. Máli közben veszekszik vele.

„Hogy az a бүдös bagó. Hogy csak azon jár az esze”, rikácsol.

„Hagyjad má”, morog néha nagyapám.

Málinak nincs foga. Egy van, fent baloldalon. Egy sárga csonk. Azzal szotyizik. Beilleszti függőlegesen a magot, és elroppantja. Alul is kell legyen akkor. Közben beszél. Rág, de közben folyamatosan beszél. A kicsorduló nyálat szűrőcsölve szívja vissza.

Néha részeg, sokszor csak kapatos. A faluban sokan kapatosak már reggel. Érezni rajtuk a pálinkaszagot. Jókedűek, hangoskodnak, kicsit be vannak csípve. Amikor Máli kapatos, nagyon szeret bennünket. Engem is összecsókol. Nem szeretem, mert mindig бүдös a szája. Az is zavar, hogy nincs foga, és csorog a nyála az arcomra.

A pulyákat úgy szokták csókolni, hogy egymás után sok kicsi csókot adnak nekik. Sorozatos cuppogás és nyálcsorgás az egész. Közben бүgó, gurgulázó hangot adnak. A csecsemőket, karonűlőket is így csókolják, értelmetlen gügyögéssel. A rokonok szájra adják a csókot. Zárt szájjal zárt szájra. Nálunk háromszor szokás a rokonoknak egymást megcsókolni, jobbról, balról és még egyszer jobbról. Aztán megölelik egymást. Főként az öregedő asszonyok szeretik a gyerekeket csókolgatni. Főként a fiatal fiúkat.

„Jaj, de szép ez a pulya! Na, gyere, lelkem, hadd adjak egy csókot”, mondják, és magukhoz húznak. Aztán alig tudom letörölni a tapadós nyálat. A kabátujjammal csiszatolom a bőröm. Undorítóan nyálás leszek tőlük. Nyáron nehezebb. A kezükkel a fenekemet fogdossák, belemarnak. A nagynéném is így szokta. Nem szeretek odamenni. Nem akarok, de anyám odatol, mert akkor megsértődne Magdus néném.

Nincs gyerekük, mindketten egykék voltak, nagygazdák voltak a szüleik. Nagy portán, nagy házban laknak ketten. A nagynéném egész nap ül a lugasban, a szőlő alatt. Nem dolgozik. A férje is öreg már, lenyugdíjzták. Magdus

néném nagyon kövér. Egy hokedlin ül. A hokedli kicsi, a fenéke körben lecsüng. Nem áll fel, csak magához húz, összszecsókol, a fenékem fogdossa. Fél kezével a fenékem fogja, és maga felé húz. A másikkal megmarkolja a pöcörömet.

„Micsoda kis pöcörője van már neki”, mondja anyámnak, és vihog. És látom, hogy kipirul. Nevetgélnek, én igyekszem kicsúszni a kezéből. Haragszom anyámra, mert vele nevet. Még mielőtt elengedne, jól belecsíp a fenékembe. Csak lassan enged el, a karmai belemélyedtek a bőrömbe. Alig várom, hogy induljunk haza. Duzzogok, haragszom.

„Ide ne jöjjünk többet”, mondom már az utcán.

„Megsértődik, meg kell néha látogatni”, mondja. „Tudod, hogy van.”

„De undorító”, mondom.

„Öregasszony”, válaszol anyám. „Kibírod”, mondja.

Szégyellem magam. Felpillantok, és látom az arcán, hogy ő is szégyelli magát. Magdus néném nyáron kinn ül a ház előtt, a lócán. Szerencsére ők a nagyapámékkal srégen átellenben laknak. Ilyenkor átkiabálunk neki. Anyám sűgását hallom.

„Köszönjél”, bökdösi a hátamat.

Néha valami szeretetrohamában, amikor jó kedve van, vagy ha előtte nagyon megvert bennünket, anyám is össze szokott csókolni bennünket. Főként engem meg az öcsémet. A nővérem már nem hagyja. Ilyenkor megmarkolja a fenékem is, ahogy Magdus szokta.

„De jó kis feneked van”, mondja, meg az öcsémnek is. A pöcörönket is megsimogatja. Egy idő után már elhúztam a fenékem, mert kínos volt. Nem akarom, hogy megfogja.

„No nézd má, a kis pucás”, mondja. Amikor észreveszi, azt mondja:

„Na mi van? Már nagyfiú?” Ettől kicsit elkedvetlenedik, de lassan kezd leszokni erről.

Marad a csók, azt is elég letörölni. Másoknál is ez a szokás, mondta Ottó.

A köszönésből nem lehetett engedni. Az nagyon fontos. Magdus nénémnek messziről kell kiabálni és integetni is. Mert ők sokkal tekintélyesebbek, mint az apámék családja. Bár már nincs földjük, mert azt be kellett adni a téjeszcsebe.

„De még mindig nagyon tartják magukat”, mondja anyám. „Na, köszönjél má”, sziszegi a foga közt.

„Nem akarok”, mondom makacsul, leszegett fejjel, én is a fogam közt sziszegve.

„Köszönni kell, úgy illik”, válaszol, és hallom a hangjában a szigort. A nővérem hangosan, éneklő hangon átköszön, és már szalad is be a nagyapámékhoz.

„Csókolom”, mondja. Valamit mormolok én is, hátha békén hagynak akkor.

„Ezt nem lehetett hallani, köszönj hangosabban!”, egze-círozta anyám.

A túloldalon, a lócán ül Annus néni, az árnyékban, figyeli a jövő-menőket. Mögötte a nagy kulákház, a kuláktelek. Este tévét néz. Nekünk nincs tévénk. Egyik este bekéredz-kedtünk hozzájuk, valamit anyám szeretett volna megnézni. Köszönés után a kezét megint a lábam közé csúsztatta, de most nem fogdosott olyan sokáig. Ott volt az ura is, Károly bátyám. Nagyon gazdagok, a vitrines szekrény tele volt nippel-pekkel. A tükrös szekrényen horgolt csipkék voltak.

Az első szobában ülünk. A tévé a barna intarziás asztalon van. A teteje csipkekendővel van letakarva. Amikor mindenki elhelyezkedett, Annus néném a karosszékbe, mi, gyerekek, sámlin, anyám is kapott egy kényelmetlen széket, akkor Károly bátyám szertartásosan bedugja a konnektorba a vezetékét. Furcsa sercegést hallatott a készülék, Károly hátul nézte a doboz résein, hogy mi történik.

„Kigyulladtak a lámpák”, közvetítette, amit lát.

„Na jó van má, ülj le te is, majd bemelegszik nélküled is”, inti le Annus. Károly bátyám leül.

„Nem kapcsolja be, Károly bátyám?”, kérdezte anyám.

„Nem nyomogatjuk a gombot, mer elromlik”, mondja.
 „Elég, ha kihúzzuk meg bedugjuk. Azt mondták a bótba, hogy ez így jobb is, mert viharkor nem csap bele villám. Olyankor mindent ki kell húzni, mert bevonzza a villámot a lakásba. A rádiót se hagyj sose bekapcsolva”, mondja.

„Én is mindig azt mondom neki, elég, ha bedugja, meg kihúzza. Csak legyen valami”, mondja Annus néném anyámnak. Anyám elpirul, zavartan igazítgatja a szoknyáját. Annus mélyről jövő hangon felnyerít, anyám is szemérmesen nevetgél. Elpirul, lopva néz ránk.

Nem értem, min nevetnek, de tudom, hogy ezt a felnőttek értik. Károly bátyám is nevetgél. Inkább úgy, mint aki a zavarát leplezi.

„Vénasszony, és még mindig ilyeneken viccelődik”, mondja.

„Nem kell sokáig bent tartani, csak dugja be”, mondja még mindig mélyről jövő vihogással Annus néném.

„Ne beszélj ilyet a pulya előtt”, mondja Károly bátyám.

A tévé képernyőjén szikrák futnak át, majd hosszúkásan ferde csíkok. Megjelenik, és fut a kép. Aztán lassan megáll a kép futása. Előbb elmosódottan, majd lassan, apró pattanásokat hallatva megnyugszik.

„Bemelegszik a készülék meg a képcső”, mondja Károly bátyám. Megjelenik a tévében a bemondó, ismerteti az esti műsort.

A képernyőre lila papír van sebtapasszal ráerősítve, lila csomagolópapír, amibe az iskolai füzeteket csomagolja a nővérem, aki már jár iskolába.

Károly bátyám a vetett ágyra ült, neki már csak ott maradt hely, és a magasra tornyozott dűnyháknak dőlt. Oda vendég nem ülhetne. Annus néném így is rászólt, hogy ne terpeszkedjen azért nagyon el. Vigyázzon a vetett ágyra, nem könnyű azt úgy megcsinálni, hogy felfelé álljon a dűnyha csücske.

„De magyarázhatom én azt néked”, mondja, és megint nevet. „Hogy kell annak felfele állni.”

Sall Fanni: *Illusztrációk Kosztolányi Dezső Nero, a véres költő című regényéhez (elnéző ábrázolásmódban)*, 2012
ceruza, akvarell, cca. 10 × 10 cm

Pásztorzó

Történet a jövőből

Bács Dávid agrármérnök ajtaján szerda kora este bekopogott egy komoly tekintetű rackajuh.

– Mezővárosba kell jönnie – kezdte, mellőzve a köszönet –, pásztor nélkül maradt a Galle Fülöp nyájközösség. Ariesztotelész vagyok, a nyáj főkosa. Magas juhtalmat adni nem tudunk, de ha jól tölti be feladatát, számíthat arra, hogy lélekben örökké hálásan pislogó bárányszemek kísérik tovább.

Ariesztotelész kissé szentimentális frázisa és tekintete meggyőzte Bácsot, hogy tényleg komoly a helyzet.

– Miért engem választottak? – kérdezte Bács, miközben már zárta az ajtót.

– Könyvei, a Juhé és a Birkafüzet nekem és a nyáj több tagjának is nagy kedvence, úgyhogy amikor a Pásztorpontban megtaláltuk a nevét és a címét, egyértelmű volt, hogy magát választjuk.

Bács a félszeg ember örömeivel mentegetőzött, ő még sose volt terepen, nem pásztorkodott, és reméli, nem fog csalódást okozni. Megérett benne az elhatározás, hogy kipróbálja magát, ezért is hirdetett. Tudta, nagy megtiszteltetés, hogy a Körzeten belül dolgozhat, meg is volt illetődve. Ariesztotelész, miközben egyik patájáról a másikra állt, arra gondolt némi- leg poétikusan: egy üstökös, egy messzi üstökös villószik a szeme bogarában. Jól választottunk. Miközben az utca felé siettek, Bács észbe kapott, hogy egy jókora, pöndör szőrű rackával akar kimenni M-Berek város utcájára, ami feltűnéssel vagy büntetéssel jár. Gyorsan ráadta Ariesztotelészre a baretjét. De a juh csak szánakozva nézett rá.

– Ettől kevésbé tűnök juhnak? Idefelé sem volt baj. Itt parkol a Lamborghinim a sarkon.

M-Berek felhőkarcolóit maguk után tudva órákon át száguldtak, mire a Körzetbe érkeztek, ahol csak néhány ember élt, akik vezették a nyájak, csordák, kondák és gulyák életét. A racka az útra koncentrált, Bács pedig a szűz tájat figyelte, amelynek jót tett a pár évtizeddel előtti embermentesítés. „Üdvözljük a dús fű és a nyájak városában, Mezővárosban” – hirdette a tábla.

A Keleti-Legelőparkban állt a Galle Fülöp nyájközöség szállása; ahogy ők nevezték, Akollégium. Kocsija csak a főkosnak lehetett, de ő is csak kivételes esetekben hagyhatta el a várost. Itt nem fenyegette őket a pőrére nyírás, sem a vágás, kiteljesíthették önmagukat.

– Mostanában már Mezőváros sem a régi – sóhajtotta Ariesztotelész, miközben leparkolt – Megtanultunk beszélni, írni-olvasni, mégis sok juhnak nemhogy több, hanem kevesebb lett az esze. Nem tudom, hallottad-e híret például a Vérbárányoknak. Az ő hatásukra sok bárány nem lege-li a füvet, hanem szívja. És ez még csak holmi csínytevés! Igazi gengszterek, rabolnak, dúlnak, akár ölnek is. Az előző pásztor pedig nem volt tisztalelkű. Sikkasztotta a gyapjút, és neki köszönhető, hogy az Akollégiumban ugyan házimozirendszer működik, de harminc bárányra csak egy barikád jut. Tiszta középkor! De hát egy főkos nem bírálhatja felül pásztorra döntését.

Itt is vagyunk a Pásztoritóriumnál. Itt fogsz lakni. Gyere, körbevezetlek!

És Bács azon az estén és az azt követő napokban, hetekben és hónapokban megismerkedett mindennel, ami a posztjához elengedhetetlen, és azzal is, ami nem. Az Akollégium rábízott ötvenegy lakójával, a pásztori egyenruhával és a helyzettel, amely orvoslásra vár. Határozatlansága fokozatosan eltűnt, és egy olyan ember magabiztosságával hallgatta a juhokat, aki megtalálta azt az életében, amelyre hivatott, amely elrendeltetett neki.

Lassan megismerte a nyáj összes tagját. Személyiségük szerint osztotta be őket a Gyapjúszekbe, a Sajtárba, a Könyvtárba vagy a Műhelybe. A lesóványodott, reményvesztett, konya szőrű juhok gyarapodni, bízni, virulni kezdtek, érezve pásztoruk bölcsességét és szerető gondoskodását. Bács minden reggel a hatos ébresztőharang megszólalása után megtartotta a fogadóóráját, amikor felkereshették a tanácsra váró juhok. Pieterasz, a legokosabb juh, aki Bács minden könyvét olvasta, gyakran kereste némi elmélkedés céljából, míg Bács a meleg pásztorozott tejet kortyolgatta. Sőt, egy alkalommal zavartan ficergő orrcimpával azt is bevallotta, hogy álmában szokott néha bégetni.

Enid, egy fekete bárány volt az, aki mindig vitatkozott, és ezt az időt gyakran más juhok elleni panaszokkal töltötte. Bács őt is meghallgatta, szelíd mosollyal az arcán. Fontos juh volt, a Gyapjúság főszerkesztője és összes cikkének írója, a nyájas olvasó az ő lapja alapján tájékozódott, és ő döntötte el, a juh-tv-n mit lehet nézni.

Fló, a kisbárány, akinek szüleit a Vérbárányok ölték meg, gyakran csak azért jött be, hogy pásztora lábához telepedve hallgassa, amint az felolvás neki. – Ismerem a hangod – mondta egyszer –, nagyon mélyen bennem él. Ez volt az első és ez idáig egyetlen alkalom, hogy megszólalt.

A nyáj ötvenegyedik tagját sokáig nem ismerte. Sánta, jókora, gyűrött bundás kos volt, az Őrzőjuhok lelkiismeretes vezetője. A legbátrabb a juhok között, aki a legnagyobb fagyban sem hagyta ki az őrjáratot. Lupésznak hívták. Mindig arról győzködte, hogy a Vérbárányokon rajta kell ütni.

– Ezek velejéig gonosz lények, velük szemben az altruizmus nem vezet jóra! Szarvat szegezz, aztán roham!

– Az erőszak nem megoldás – vetette ellen Bács. – Nem vagyok katona. Sem gyilkos. Én vagyok az ajtó. Ha valaki énrajtam megy be, az üdvözl, kijár és bejár, és legelőt talál. Pásztor vagyok.

Sall Fanni: *Elvárás* (*Fiktív életképek*-sorozat), 2011
tus, akvarell, 10 × 15 cm

Sall Fanni: *Titok* (*Fiktív életképek*-sorozat), 2011
tus, akvarell, 10 × 15 cm

Bács Dávid maga sem hitte volna, hogy így meg fog változni az élete. Aztán a következő évben a mezővárosi Nagy Nyájfesztiválon az ő nyája nyerte meg a Gyémánt Báránnyt, amely Mezőváros legrangosabb díja, és legelőnagybóvítással is járt. Egyre több nyáj főkösa kezdeményezett fúziót a Galle Fülöp közösséggel, elúvze alkalmatlan pásztoraikat, akik gyalog menekültek a Körzetből. Egy év múlva már számuk elérte a tízezret is.

– Ez nem az én nyájam – mondta gyakran, érces orgánmán –, nem vagyok a főnökük, nem vagyok külön náluk, nem akarok uralkodni rajtuk. Én azért jöttem, hogy életük legyen, és bőségvben legyenek.

A juhái nagyon szerették, és kiharcolták, hogy esténként a Pásztorganizációs program keretében beszéljen nekik, csiszolja elméjüket magvas gondolataival. Bács esti tanításait és az elmélkedéseit Ariesztotelész titokban feljegyezte, és kincsként őrizte az ősi Demko Federes ágyneműje alatt.

Pieterasz, Ariesztotelész, Fló és még pár különösen szociális nyájtag, ha tehette, körülötte juhult. Volt, hogy kártyáztak, játszottak, vagy kikérték véleményét olvasmányaik ügyében vagy az embervilágról; Lós Angeles csordáiról, Kucuháza kondáiról beszélgettek. Bács ilyenkor a botjára támaszkodva a juhrágvta fűben ült, amelyben nem lehetett már találni „juhtúrót”, hiszen az Akollégium hét épületének minden szobájában nemcsak barikád, de bariklotyó is volt már.

Elóvett a mindig az oldalán függő pásztortáskából egy kis pászkát, és azt majszolta. Egyszer Pieterasz megjegyezte – Mindig csak pászka? Sosem eszel valami komolyabbat, mondjuk pászt? – Az csak pász torokon – sziporkázott Bács, de ez a humoros intermezzo ritka pillanat volt, általában mindig komoly maradt. Egy idő után gyengéd tekintetbe szomorúság vegyült. A juhok közelebb húzódtak ilyenkor, ő szelíden gyapjukba túrt, és mikor egy este Ariesztotelész megkérdezte, boldog-e, így felelt:

– Ismerem az enyéimet, és engem is ismernek az enyéim.

Bács egyre ritkábban gondolt m-bereki életére, ahol egy panelben élt, pár vagány csáplenető, édesszájú csótány társaságában és az egyetemen agrometeorológiát tanított mint phd-s. Szerelmére is egyre ritkábban gondolt, aki annak idején elhagyta, kitudja, miért.

Aztán valami megváltozott. Sűrű, pállott levegőt sodort Mezőváros fölé a szél. A Gyapjúság először burkolt, majd egyre kimondottabb kritikával illette Bács posztját, amely szerintük alapján véve antidemokratikus, majd magát Bácsot kezdte támadni.

A birkatürelem is véges, a juhok követelni kezdték, hogy büntesse meg Enidet, de Bács csak mosolygott. Pedig a helyzet egyre komolyabbá vált. A pletykák egyre terjedtek, és pár bárány Enid vezetésével beadványt írt a Körzet bizottságának, hogy mozdítsák el Bácsot, és végleg szüntessék meg a pásztori tisztséget. A juhok többsége ezen úgy felháborodott, hogy kiközösítették Enidet, aki büszkén felemelt fejvel hagyta el a nyájközösség területét, pár hasonszórú társával.

A Gyapjúság címdoldalon vádolta meg Bácsot azzal, hogy raszszista, és ezt fel sem vállalja, helyette „birkatonáival” rekeszti ki a színesszőrűeket. Enid mint áldozat megrázó metaforákkal ecsetelte azt a fojtó, gyűlölséges légkört, amit tapasztalt, és a rettegést, amit átélt.

Minden napra jutott egy leleplezés a pásztorral kapcsolatban, lerántották a leplet zoofil hajlamairól, hiszen Fló többször is vele aludt: többen tanúsítják, hogy a pásztor gyanúsán élvezte fejvel szokott beletúrni az aribari gyapjába, ráadásul akkor még az árva bárány kiskorú volt. Pedo-zoofília ez a javából! (Fló felháborott cáfolatáról bezzeg hallgattak.)

Bács sztoikus nyugalommal fogadta a vádakat, és csak annyit mondott: ismerem az enyéimet, és engem is ismernek az enyéim. Elmaradtak a nagy előadások, a juhoknak más dolguk akadt. Csak néhány hű követője maradt vele.

Egy reggel Enid és egy csapat, nyakában kárminvörös kolompot viselő, gyapjukat farkasfogas mintára nyírott juh jelent meg az udvaron. Senki sem tudta, hogyan jutottak be. Enid megrántotta az udvar közepén álló vészharangot. Az éles, diszsonáns hangra lesereglettek a rémült vagy meglepett lények.

– Mit keresnek a Galle Fülöp nyájközösség udvarán, Vérbárányok? – kérdezte Bács undorral.

Ekkor kivált a többiek közül Lupész. – Hírt hoztak. Még nem hallottad, Bács? A pásztorok ideje lejárt. Mától minden juh a maga ura. A Körzet Törvényhozói megszüntették a pásztorságot. Mehetsz vissza a fajtádhoz!

– Szabadsááág! – ordították a juhok. Pieterasz szembe fordult velük: – Ő volt az, aki füves legelőkön terelgetett minket a GPS-ével, és csendes vizekhez vezetett, hogy tudjunk meditálni.

– Juhtársaim! – kezdett szónokolni Enid. – Ez egy perverz kirekesztő. Aki benneteket, nemes juhokat birkaként kezel. Ez egy szörnyeteg! Sőt, annál is rosszabb! Ez egy ember.

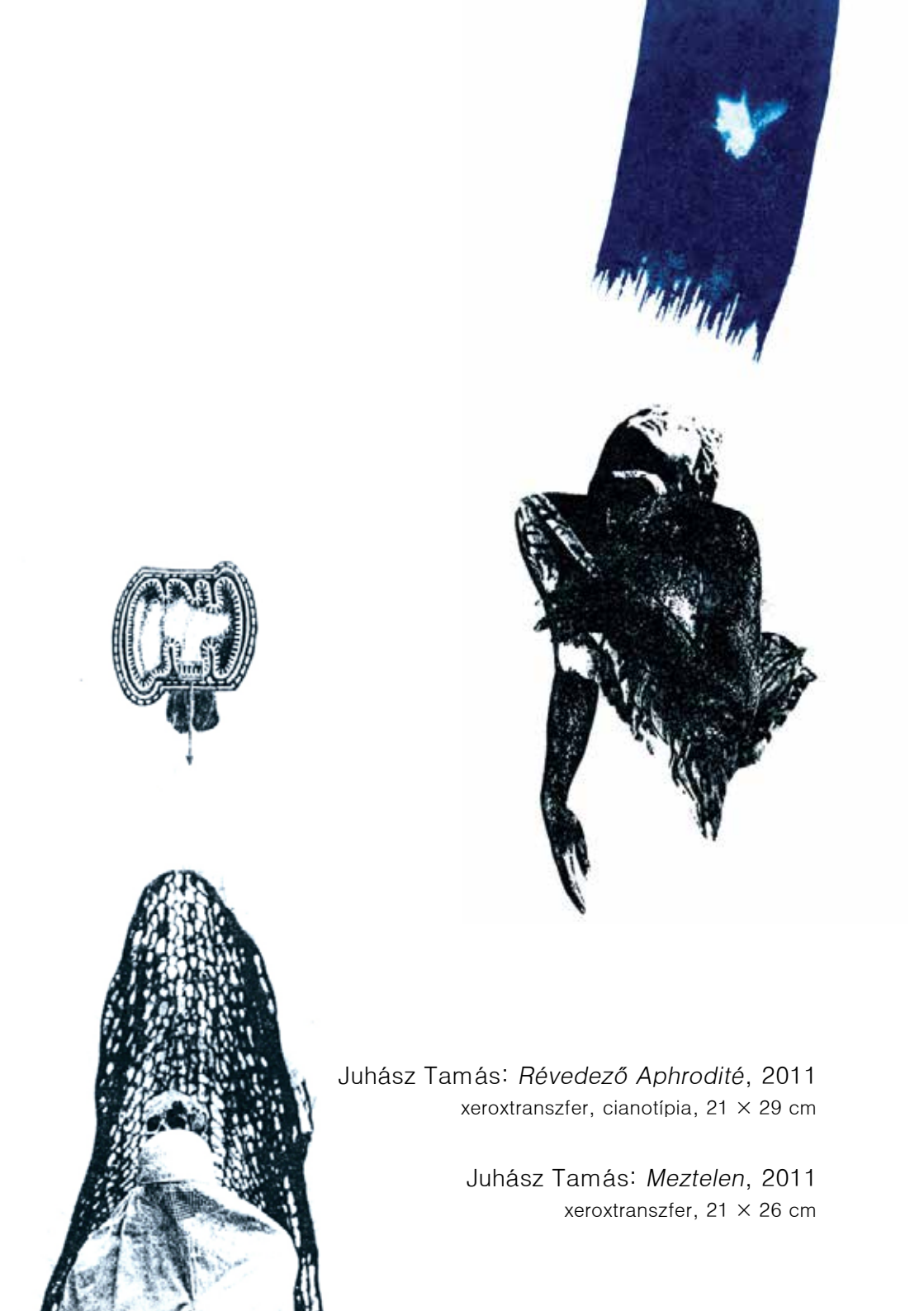
A Vérbárányok Lupész egyetlen intésére körülvették, és leharapták róla a pásztorköntöst és a pásztortáskát, kiöklelték kezéből a pásztorbotot.

Bács mindezt nyugodtan tűrte, s inkább Ariesztotelészt figyelte, aki a kézirattal épp beugrott a Lamborghinibe. Elmosolyodott. Hogy is gondolhatta az öreg racka, hogy nem tud arról, hogy leírja elmékedéseit. Így kellett történnie, nem másképp.

– No, Lupész, kezdem érteni, hogy jutottak be a vérbárányok. Te vagy a vezetőjük, igaz? Szép karrier... egy farkasnak.

Egy pillanatra csend lett. A mindig rendezetlenül lógó báránybórt Lupész ledobta, és egy szürke, ösztövé, hullott szőrű farkas állt előttük.

– Farkas vagyok, de attól még a nyáj tagja. A Vérbárányok előtt nem titkolóztam, de a Galle Fülöp nyáj még elég

Juhász Tamás: *Révedező Aphrodité*, 2011
xeroxtranszfer, cianotípiá, 21 × 29 cm

Juhász Tamás: *Meztelen*, 2011
xeroxtranszfer, 21 × 26 cm

korlátolt. Persze, a magadfajták csak azért, mert farkas vagyok, rögtön agyonütnének. De ennek a világnak vége. Elhoztam a fényt.

– Nem lepleztelek le, Lupész, pedig tudtam, mi vagy. Nem kételkedtem benned, amíg nem adtál rá okot. És nem bántottál a nyájból senkit.

– Én nem eszek birkát – morogta Lupész –, de a szabadságot muszáj volt kiharcolnom. Attól, hogy farkas vagyok, még nem vagyok rossz ember – szabadkozott. – Mindenesetre egyikünknek távoznia kell. Döntsön a nyáj!

Enid, a vérbárányok és a nyáj is lelkesen helyeseltek. – Szeretünk, Lupész – zúgta a nyáj. – Lupész! Lupész!

Egyenként mind Bácsot mondtak, de együtt Lupészként hangzott.

– Pásztora non gratává nyilvánítalak – kiáltotta Lupész. – Vigyétek el a határba, a buszhoz.

Egyiküknek sem tűnt fel, hogy Ariesztotelész nincs közöttük.

Lupész arra gondolt: hetente 10 kiló hús és havonta 1 kiló jó minőségű struccmáj, egész életen át, ezért a sok hülye birkáért cserébe. Megérte az a megállapodás a Humenházi Hentesekkel. Ha néhány szétfut – vette észre a Pietrasz és Fló vezette távolodó csoportot –, akkor is marad áru elég.

Bács a több mint száz, élesre reszelt fogú Vérbáránnyal körülvéve vagy három kilométert gyalogolt a pásztorbusz-megálló felé, át a Tölgyesen.

Sötét viharfellegek közelegtek. Eső lesz – szólalt meg Bácsban az agrometeorológus. Megdörrent az ég. Meglendültek a patak. Kivillantak a fogak. Az összegyűlő tócsákban vérbuborékok nyíltak.

Bács csak annyit hörgött halkán maga elé: a Jó Pásztor életét adja... a juhaiért.

Az üstökös ellobbant.

Mindenki meghal. Legalább egyszer.

Hámozott fatörzsek

Azon a nyáron a tízemeletesek árnyékában gyülekeztünk minden reggel. A poroló rúdján csimpaszkodva vártuk a többieket, majd amikor mind a hatan összegyűltünk, neki-vágtunk a lakótelep sikátorainak. Nem is csináltunk egyebet, csak tekeregtünk naphosszat, olykor fociztunk vagy verekedtünk valamelyik másik fiúcsapattal, jobb napokon pedig, ha a baktert kedvében találtuk, robbantottunk néhányat az építőtelepről elcsórt karbiddal. Jellegtelen, unalmas napok voltak ezek, átmeneti, fásult békeidő, melynek nem volt egyéb rendeltetése, mint két háború közt kitölteni az életünket.

Leginkább Fonzi izgult, ő volt az egyetlen közülünk, aki még nem esett át a tűzkeresztségen. Rajta kívül mindannyian büszkén mutogattuk az előző hadjáratokban szerzett sebhelyeinket, de a törzsünkön-karunkon vöröslő golyónyomok semmiképp sem versenyezhettek a Szabika szemében sötétlő vérfolttal, melyet egy telitalálat hagyott maga után az egyik tavalyi csatában. Tömör, feketévé alvadt paca volt, az orvosok azt mondták, sosem fog felszívódni a szemfehérjéből, Szabika pedig örülhet, hogy nem vakult meg. Távolról úgy festett, mint egy félrecsúszott, mozdulatlan dermedt szembogár, őt azonban a legkevésbé sem zavarta, sőt, egyenesen élvezte, mert ha szúrósan nézett valakire, annak az az érzése támadt, hogy egy elborult elméjű, háromszemű pszichopata mered rá. Így nézte most Fonzit is, arcán a megszokott, beteges vigyorral, miközben a lakótelep legszélső tízemeletesének tetején álltunk, és az esthomályba burkoló dombokat figyelve arra vártunk, hogy megkezdődjék a háború.

Fonzi egy darabig állta a kínzó tekintetet, aztán felcsattant, mit akarsz, faszkalap?! Csak néztelek, bazmeg, mondta

Szabika, mit csináljak, ha unom magam? és mielőtt a mellvédhez lépett volna, barackot nyomott Fonzi nullásra nyírt fejére. Nem hiányzik a hajad, kölyök? kérdezte, majd harákkolt, és beleköpött az egyre mélyülő sötétségbe. Fonzi nem felelt, csak pislogott és simogatta a fejét, ugyanazokkal a takarózó mozdulatokkal, mint a sorozását követő reggelen, amikor először tűnt fel kopaszon a porolónál. Hiába bizonygatta, hogy így katonásabb, hangja beleveszett a minden irányból felharsanó nevetésbe, holott titkon talán abban reménykedett, most, hogy már ő is harcképesnek számít, és még a dugóhúzóba kunkorodó, rézvörös tincseitől is megszabadult, az állandó szívatás is enyhülni fog némelyest. De a hirtelen frizuraváltoztatás csak arra volt jó, hogy Puncika helyett Villanykörtének szólítsuk, és ideig-óráig ne piszkáljuk azzal, hogy azért olyan makaróni a haja, mert belül, a fejében is ugyanúgy meg van csavarodva valami.

Tizenkét-tizenhárom évesek lehettünk akkoriban, Fonzi viszont jóval később érett nálunk: mi már javában úztuk a zsebhokit, amikor ő még csak nem is sejtette, mit jelent a paplan alatt ötujjasozni: ezért léphetett be csak utolsónak a csapatba, mert aki még nem férfi, annak semmi keresnivalója a harcmezőn.

A garázsok mögött volt egy rejtett sarok, ott kellett bizonyítania mindenkinek. A regruta kapott egy dinnyemellekkel meg borotvált szeméremdombokkal illusztrált folyóiratot, és öt perce volt, hogy visszatérjen a ragacsos zsebkendővel. Fonzinak olyannyira remegett a keze, hogy csak úgy zizegtek a magazin sokat megélt lapjai, könnyű dolgod lesz, höh, biztatta Hajó, csak megfogod a cuccost, és kész, na, lódulj!

Alig tűnt el a rozsdás hullámbádog mögött, már elő is bújt, és feje fölött büszkén lóbálva a zsebkendőt, felénk indult. A fiúk körbevették, nagyokat röhögtek, és a vállát veregették, ügyes vagy, öreg, most már csak fújd bele az orrod, és minden fasza lesz, na, ne marhászkodj, dobd már el azt a kurva zsebkendőt...

Sall Fanni: *Távolság* (*Fiktív életképek*–sorozat), 2011
tus, akvarell, 10 × 15 cm

Sall Fanni: *Szünet* (*Fiktív életképek*–sorozat), 2011
tus, akvarell, 10 × 15 cm

A háborút, csakúgy, mint a többit, aznap este is a tűzéség kezdte, a kézfegyverek csak később társultak be a csatazajba. A tömbház tetejéről jól látszott, ahogy felvillannak a torkolattüzek, majd rövid, feszült hallgatás után fénygömbök lobbantak fel a domboldalon; a robbanások zaja csak megkésve, az üres hordók lomhaságával gördült át feletünk. Rövid csendszünet következett, most jönnek a géppuskák, suttogta Karbid megilletődötten, és alighogy elnémult, felhangzott a számtalan, egymással vetekedő kelepelés, és a dombra tapadó sötétséget száz meg száz darabba szelték a nyomjelzős lövedékek fénycsóvái.

Beletelt vagy másfél percbe, míg elnémultak a fegyverek. Már csak elvétve hallatszott egy-egy pukkanás, mellyel a hátramaradt golyókat ürítették ki a tárankból. Szép termés lesz ma, fiúk! ujjongott Karbid, és nyaggatni kezdte Hajót meg Einsteint, induljanak már, melegében kéne megkezdeni a szüretelést, nincsen kedve kihúlt ólommal szarozni.

Másnap reggel egyszerre érkeztünk a porolóhoz, sehol sem volt már a békeidő anyag szállingózása. Karbid, Hajó meg Einstein egymás szavába vágva mesélték el, az utolsó teherautók épp akkor gurultak le a domboldalról, amikor ők odaértek: a bokorban lapulva látták is a platókon ülő katonákat, némelyiknek még füstölgött a puskacsöve, derékszíjaikon pedig gránátok lógtak. És mennyit kaptatok? türelmetlenkedett Szabika, és fanyalogva elhúzta a száját, amikor Einstein kiborította a papírzacskó tartalmát a poroló betontalapatára. Csak ennyi? kérdezte, és a tenyerébe vett néhány összezúzódtott ólomdarabot. Mi az, hogy csak ennyi? vágott vissza Hajó, ha nem elég, legközelebb ellógsz te otthonról az éjszaka kellős közepén, úgyis olyan nagykemény vagy, sokkal könnyebben szét tudod kapni a céltáblákat, mint mi. Szabika kiköpött, nehogy azt mondd, bazmeg, hogy pár szaros forgácslemez kifogott rajtatok, na mindegy, osszuk el, amink van, de ebből nem lesz valami hosszú háború.

Harminc összepréselődött ólomlövedéket kaptunk fejünként, végső soron ennyi van egy igazi tölténytárban is, mondta Einstein, majd óvatosan célzunk. Kilenc felé indultunk el, nemsokára magunk mögött hagytuk a lakótelep árnyékos sikátorait, és a tűző naptól olvadozó sugárúton haladtunk tovább. A városhatár közelében bementünk a temetőbe, ittünk a virágöntözésre használt csap fémízű vizéből, jobb híján az is megtette, ha már nyelni sem tudtunk a szomjúságtól. Nem messze a csaptól találtunk egy frissen fedett sírt, embermagasságban púposodtak rajta a koszorúk, Einstein kitalálta, a gallyakból készíthetnénk álcát magunknak, mert lopakodva háborúzni mégiscsak érdekesebb, mint fejvesztve egymásnak rontani. Szét is szedtünk néhány koszorút, Hájónál volt madzag, azzal erősítettük testünkhöz a fenyőgallyakat, hamarosan pedig úgy festettünk, mint valami két lábbon járó tuják. Szabika egy fekete szalagot is elemelt, és úgy, hogy a részvétnyilvánító, aranybetűs szöveg ne látsszék, a homlokára kötözte, majd a trikóját is levette. Tisztára, mint Rambó! ordította, és meztelen felsőtesttel száguldozni kezdett a temető ösvényein, fatörzstől fatörzsig rohant, alacsony bokrok, sírkövek mögött vetette hasra magát, aztán hirtelen Fonzi mögé ugrott, hátulról a nyaka köré fonta a karját, és fojtogatni kezdte, elkaptalak, kisköcsög, elkaptalak, mint Rambó a ruszkit! Fonzi tehetetlenül káromkodott az izmos karok közt, és már egészen kivörösödött, amikor Einstein végre rászólt Szabikára, engedd el, hülyegyerek, nem látod, hogy mindjárt megfullad?

Az út mentén ismeretlen rendeltetésű, rozsdás csövek szaladtak a semmibe, ezeken egyensúlyozva mentünk tovább, ha már nem bírtuk a cipőtalpon átsütő aszfalt forróságát. Jobbról-balról lepukkant gyártelepek követték egymást, az egykoron nyüzsgő udvarokat száraz fűcsomók, csenevész fácskák vették birtokba; arrébb megroggyant épületek várták az összeomlást, bezúzott ablakaikban csonkán nézte magát az ég.

Egyedül a textilgyár üzemelt a mai napig. Csökkentett ütemmel és munkáslétszámmal, de jártak még benne a futószalagok, és az előtte húzódó sáncban is ott csordogált az a furcsa színű folyadék, mellyel harci színekbe mázoltuk magunkat minden háború előtt. Most is megálltunk, és belemártottuk az ujjunk, néhány vízszintes csík a szem alá, és készen is voltunk. Fonzit Karbid festette ki, gyorsan meghúzta a szokványos csíkokat a szem alá, majd a homlokát vette kezelésbe: először nem tudtuk, mit akar azokkal a bizonytalan vonásokkal, melyeket a szemöldöke közé rajzolt, s csak miután hozzápingálta az adalékot, jöttünk rá, mit is művészkedett valójában Fonzi homlokára. Ez igen, öcsém, kacsintott felénk, ha szembemész így valakivel az erdőben, egész biztosan összefossa magát. Tényleg? Tényleg.

A gyárártól már nem volt messze az erdő és a szomszédságában dróthálóval elkerített lőtér. Itt szokott kezdődni a háború az éjszakai lövészettel, magyarázta Fonzinak Einstein, amikor elhaladtunk a lőtér mellett, ott bújnak meg a katonák, amikor gránátot hajítanak, arrafelé pedig kézfegyverekkel lövöldöznek, látod a céltáblákat az erdő aljában? Fonzi bólogatott, és ámuldozva hallgatta Einsteint, aki elmesélte, van olyan is, hogy egyszerre húsz-harminc lövedéket ki tudnak fessegetni a forgácslemezből, és nem egyszer bukkantak olyan forró ólomra, hogy hólyagosra égette a tenyerüket; mégis, melegében kell kiszedni, mert ha a céltábla megszívja magát nedvességgel, és kihűl, csak nehezen engedi el a fémet. Érted?

Kaptattunk egy darabig a dombon, bevettük magunkat az erdőbe, kerestünk egy tisztást, ott pihentünk meg. Előkerültek a csúzlik, Fonzinak elmagyaráztuk a szabályokat, miszerint egyszerre csak egy lövedéket szabad kilőni az ellenségre, ha pedig valakit háromszor eltalálnak, vagy elfogy a lőszer, az meghal, és vissza kell térnie ide, a tisztásra, hogy itt várja ki a háború végét. Fejre célozni pedig tilos, tette hozzá Szabika, nem akarok még egyszer úgy járni, mint a tavaly,

Sall Fanni: *Where do you go?* (*Valahol-sorozat*, 5), 2013
fametszet, 4,5 × 9 cm

szóval csak szépen alacsonyan, így ni, majd alig fél méterről kifeszítette parittyáját, és seggbe lőtte Hajót, aki még jó pár percig alig látott a szemét elfutó könnytől.

Sorshúzással állítottuk össze a csapatokat, én Hajóval meg Szabikával kerültem össze. Kivártuk, míg a domb aljából felhangzott a katonákat szállító teherautók motorzaja, ekkor a két csoport egymással ellentétes irányba indult el. Bőven volt időnk elrejtőzni, az ütközet csak akkor kezdődött, amikor az erdön túl ugatni kezdtek a géppuskák.

Az erdő széle felé siettünk Hajóval meg Szabikával, egy korhadt farönk mögé bújtunk, onnan jól ráláttunk a lőtérre meg a tüzelőállásokban elhelyezkedő katonákra. Meg sem vártuk a tisztek tűzparancsát, már a felhúzófogantyúk kattanására elindultunk, de alig léptünk párat, a lövések dőreje máris hátba kapott, és visszhanggá olvadva szétfolyt a fák közt.

Meggörnyedve haladtunk a süppeteg avaron, hátunkon mohával meg páfránnyal megtűzdelt fenyőgallyak, kezünkben tűzkész csúzli; kurtákat biccentve, szavak nélkül értekeztünk, fedezékről fedezékre osontunk. Fokozatosan halkult el mögöttünk a fegyverek zaja, hamarosan pedig annyira eltompult, mintha egy vastag vattapaplan alatt kelepelték volna a géppisztolyok. Szabika intett, húzzuk szét a vonalat, így összetömörülve túlságosan zsíros célpontot nyújtunk.

Nemsokára több mint harmincméternyire eltávolodtunk egymástól. Társaim egyre töpörödtek, először Szabikát, aztán Hajót is elvesztettem. Muszáj volt megállnom, és szétnézmem. Semmi sem mozdult előttem, ezért jobbnak láttam meghúzni magam és várni, hátha a célkeresztembe téved az ellenség.

Egy mohaágyon hasaltam el, ügyelve, hogy hátulról is védve legyek, de ekkor csatakiáltás harsant a közelben. Ezer közül is felismertem Szabika hangját, magából kikelve gyalázta a másik csapatot, dögöljete meg, faszszopók, a kurva

anyátokat! Felugrottam, és rohanni kezdtem, s már egészen közel jártam az összecsapás színteréhez, amikor valaki fájdalmasan felüvöltött. Azt, hogy kit találtak el, nem tudtam megállapítani, alig lestem ki a fedezékemül szolgáló fatörzs mögül, máris nagyot koppant a kérgen a nekem címzett ólomlövedék.

Levélsusogás, ágak reccsenése, ordítózás járta át az erdőt, s mindezek fölött ott lebegett a puskalövések szellős, távoli moraja. Amint sikerült kifújnom magam, kihajoltam a fa mögül, és elengedtem a kifeszített gumit. Az ólomlövedék zúgva szelte a levegőt, szétszakított egy az útjába kerülő falevelet, és egy matróztrikóból előbújó, barna karba csapódott. Eltorzult arcvonások, szisszenés, Karbid egy pillanatra leengedte a csúzlit, és a karjához kapott, s ez épp elegendő volt ahhoz, hogy újabb találat érje, ezúttal valahol a gyomra tájékán. Nagyot nyögött fájdalmában, kezét a hasára szorította, tántorogva menekülni próbált, Szabika azonban nem hagyta futni, kiugrott fedezékéből, és fittyet hányva az elleneséges csapat golyózáporára, üldözőbe vette.

A csatazajon is átszüremlett gyorsan távolodó csörtetésük, melyet Szabika diadalittas üvöltése tört meg, megvagy, bazmeg, húzzál innen! Fonzi meg Einstein most már tudták, ketten maradtak, és hogy Szabika nemsokára hátulról fogja szórni rájuk az ólmot, mialatt mi szemből tartjuk őket tűz alatt.

Fonzi egy földhalom mögé húzódott, az orrát sem dugta ki többé, Einstein azonban hősiezen tartotta magát. De bármilyen ügyesen is mozgott, Hajó meg én is eltaláltam egyszer, arra vártunk csupán, hogy Szabika visszatérjen, és megadja neki a kegyelemdőfést. Ám ő váratlanul előbújt fedezékéből, kezei a feje fölött, kifogytam, fiúk, ne lőjetek.

Intettünk neki, hogy nyomás a tisztásra, aztán óvatosan Fonzi felé indultunk. Most, hogy megszorult, vadul lövöldözni kezdett, mindössze a kezét láttuk kiemelkedni a földhányás mögül, nem vettük komolyan. Csak akkor vettem

magam a földre, amikor Hajót eltalálta, ez volt neki a második, vigyáznia kellett volna. De ő túlságosan elvesztette a fejét, nehogy már te lőnél meg engem, köcsög! és rohanni kezdett a földhányás felé: könnyű célpont volt, amint berontott a derékig érő páfrányosba, nem csoda, hogy Fonzi célzás nélkül elcsípte.

Hajó csak még jobban feldühödött Fonzi ujjongása hallatán, földhöz vágta a csúzliját, rátaposott, és visszaindult a tisztásra. Alig tűnt el az ösvényen, Szabika lépett ki a bozótból, gyere, intézzük el a kis gecit, te jobbról menj rá, én meg balról hajtom meg.

Széles kerülőt tettünk mindketten, elengedtünk egy-egy lövést, hátha kiugrana fedezékéből, de a földhalom mögött ismét nem mozdult semmi. Kifeszítve tartottam a csúzlit, ügyeltem, nehogy a kellő pillanatban elvétssem a lövést – ezért nem vettem észre a lábam előtt azt az avar fedte gödröt.

Talán zuhanásom zaja riasztotta meg, vagy csak egyre szorongatóbb közeledésünk vette rá, hogy otthagyja fedezéke biztonságát, és kitörjön végre. Bukdácsolva szaladt az egyenetlen terepen, Szabika háromszor utána lőtt, a második talált is, de már nem tudta megállítani. Mielőtt eltűnt volna, még visszafordult, rémült arcán nevetségesen festett a homlokát díszítő rajz, aztán végleg elnyelte a bozót. Szabika fölsegített, majd látván, hogy egyedül is elboldogulok, Fonzi nyomába eredt.

A többiek már mind a tisztáson heverésztek, és nagy élvezettel gyógyígtatták a sebeiket. Einstein azonnal kezelésbe vette a bokám, s miközben lecibálta rohamosan dagadó lábamról a zoknit, megkérdezte, mi a helyzet a többiekkel. Élve eszi meg, bazmeg, alig maradt golyója, mondta, amikor megtudta, Szabika még mindig Fonzit hajkurássza az erdőben; atyáskodón megszorította a vállam, hogy most már bírom ki egy kicsit, hamarosan indulunk haza.

Bokám lassacskán vizenyőssé duzzadt, de még mindig nem került elő egyikük sem. Csak Szabika tért vissza nagy

Sall Fanni: *Tihanyi utak 1.*, 2011
tus, 21 × 29,7 cm

Sall Fanni: *Tihanyi utak 2.*, 2011
ceruza, 21 × 29,7 cm

későre izzadtan, a bokrok tüskéitől megtépázva, hol van a kölyök? Akkor már vagy tíz perce hallgattak a fegyverek, vártunk még egy keveset, de Fonzi csak nem jött, úgy döntöttünk hát, hogy a keresésére indulunk.

Talán azért húzta meg magát ott, mert tudta, arrafelé egyikünk sem keresné. Az járhatott a fejében, amit Einstein mondott, hogy melegében kell kiszedni az ólmot, és abban reménykedett, a lögyakorlat végeztével, friss munícióval van még esélye Szabika ellen. De azzal egészen biztosan nem számolt, hogy ezek az ősrégi géppisztolyok meglehetősen pontatlanok, és a legügyesebb lövész sem trafál bele mindig a céltáblába.

Az erdő szélén hevert, ott, ahol az eltévedt lövedékek csupaszra hámozták a fák törzsét. Távolról figyeltük a mellette guggoló katonákat, ketten voltak, az egyik a pulzust tapogatta. Váll-lapjából ítélve tiszt lehetett, a csalit takarásából láttuk, amint gyöngéden jobbra-balra fordítja Fonzi fejét. Ez meg mi? kérdezte, miután alaposan szemügyre vette az arcát, és a homlokára mutatott. A másik, a közlegény egészen közel hajolt hozzá, összeszűkült szemmel vizsgálta a rajzot, aztán keserűen elmosolyodott, egy fasz, uram, semmi egyéb, csak egy fasz.

Ólomlövedékek

Potozky László novellájáról

Potozky László első kötete, a 2011-es *Áradás* túlnyomó részben kedvező kritikai fogadtatásra talált. Az akkori tizenkilenc novella legtöbbje meglehetősen jól sikerült darab volt, melyek egyenletes és biztos technikai színvonalon mozogva kerültek el a pályakezdő novellisták tipikus hibáit. Másfelől viszont el kell ismerni azt is, hogy az írások minden kimunkáltságuk ellenére nem egy helyen még jócskán éreztették az olvasóval, hogy egyelőre inkább stílusgyakorlatokkal áll szemben. Gyakran kitapintható volt rajtuk a kreativitás hiánya, nem is annyira a témaválasztásban, mint inkább a különböző alkotói attitűdök (többek között Bodor Ádám, Tar Sándor, Ernest Hemingway) következetes átvételében és továbbgondolásában – és bizony egyet lehet érteni azokkal az elemzőkkel, akik mindezek miatt túlságosan „papírízűnek” vélték az *Áradást*, rámutatva ezzel többek között a beleérző-képesség elmaradására és a fikció hiteltelenségére (ehhez lásd Zsidó Ferenc tanulságos kritikáját: *Tudatos készülés*, Székelyföld, 2012. augusztus, 164-167).

Hogy ez utóbbi mulasztás elnézhető-e még egy első kötetnél, nehezen megválaszolható; ugyanakkor, ha azt szeretnénk valamiféleképpen lemérni, akad-e elég potenciál és erő Potozky prózájában egy olyan novella esetében, amit most nem támogat meg a kötet kontextusa, érdemes innen közelítenünk.

Az rögtön az elején megállapítható, hogy ezúttal sem a novella nyelvi és szerkezeti felépítésén áll vagy bukik a dolog: a *Hámozott fatörzsek* az előzőekhez hasonlóan végletekig kidolgozott, pontosan szerkesztett írás, az ember szinte azt kívánja, bárcsak több ilyenrel lepnék meg a pályakezdő írók. Nehezen lehetne belekötni ezen a szinten bármibe is: a novella már az első mondatokkal ügyesen kerüli el mind a kedélyeskedő-anekdotázgató, mind a túlságosan tragikusra vett, ámde súlytalan hangváltásokat. Pedig nem olyan alapszituációval állunk szemben, amilyennel ne találkoztunk volna már épp elégszer: több síkon végbemenő beavatástörténetről van szó, egy olyan mikroközösséggel a középpontban, amely szeretné a maga törvényei szerint irányítani a mindennapjait, és amelyben a tagok külvilághoz való viszonya, elkülön-

bőzésük a megszokottól jól körülhatárolható. Jelen esetben a közösség egy hatfős utcagyerekcsapat; külön köszönet illeti a szerzőt, amiért nem fárasztja az olvasót azzal, hogy túljátssza a szociolektus imitálását, túlfuttatott párbeszédeknek alig akad nyoma, az összkép kellőképpen kontúrozott. Az átmeneti, fásult békeidő gyakori felemlegetése még akár közhelyszerű is lehetne, ha Potozky nem bontaná ki precízen, hogyan definiálódik újra ebben a gyermeki világban a novella mozgatórugójaként szolgáló háború és a felnőttég fogalma; hogy mennyire abszurd módon képeződik le az elbeszélő társasága számára a katonaellet és a felnőtt lét, amit a novella számos pontja rendkívül jól szemléltet.

Elég csak arra gondolnunk, hogy a titokzatos „háborúk” egyike, amely köré a novella indulásakor az események szerveződnek, nem többel, mint egy hivatásos katonák által vezetett, egyszerű éjszakai lőtéri gyakorlatozással kezdődik. A kézfegyverekből pattogzó, *igazi* katonák számára immár használhatatlanná váló ólomlövedékek rövidesen csúzlitöltényekké válnak, amelyek viszont elengedhetetlen tartozékai az erdőbeli csatározásoknak. És bár-

mennyire is komolyan veszik a fiúk az előző hadjáratokban szerzett sebeket, folyamatosan jelen van a tény, hogy a bekapott telitalálatok mindössze szimbolikus jelentést hordoznak – ahelyett, hogy Szabikának egy életre elmenne a kedve a lövöldözéstől, büszkén mutogatja a szemében sötétlő vérfoltot, fel sem mérve, hogy éppen csak nem vakult meg. Ez a felnőttek oldaláról abszurdként felfogható világ talán a Fonzi nevű újonc beavatásakor tűnik a legszélsőségeesebbnek, amikor is a fiúnak *bizonyítania* kell, és ami után kiderül, valójában mit értenek e közösség tagjai a *férfi* fogalma alatt.

A szerző szépen vezeti végig ezt a fajta ellentétező szerkesztésmódot, és az események során végig párhuzamosan futtatja egymás mellett az utánzót és az utánozottat; a novella csúcspontja értelemszerűen akkor következik be, amikor a két világ között megszűnik az átjárhatatlanság, és a csoportnak szembe-sülnie kell a világban elfoglalt valós helyével.

A fenti fonákság többek között azért is hathat az olvasóra, mert a fiúk minden nevetségességük ellenére egyes epizódokban már-már ördögien elhivatottnak, mondjuk ki:

gonosznak látszanak. Nem egyszerű fiatalokról van szó: az összecsapás előtt frissen fedett sírok koszorúiból készítenek álcát, majd egyikük a fekete szalagot homlokára kötve (Rambónak képzelve magát) a sírkövek között kommandózik, és kis híján megfojtja saját társát. Ugyanakkor bármennyire is ismerős lehet sok helyről a gyerekek tettetett komolysága a tűzkész csúzlikkal, attól a pillanattól kezdve, hogy a szerző egyazon térben szerepelteti a gyakorlatozó tiszteket és a csináld-magad paintballt művelő csapatot, klasszikus feszültségteremtési eljárást alkalmaz, amellyel sikeresen tartja fenn a befogadó figyelmét.

A történet tragikus végkifejlete persze éppen az említett írói fogás miatt elkerülhetetlennek látszik, legalábbis a közhely, mely szerint ha egy történetben fegyver tűnik fel, akkor az nagy valószínűséggel el is fog sülni, ebben az esetben igaznak bizonyul. A novella sikerültségét tehát sok minden más mellett az fogja meghatározni, hogy mennyiben tud olyasmit meglépni a szerző, ami a végkifejlet ismeretében valahogyan mégis képes meghökkenteni az olvasót. A *Hámozott fatörzseket* az teszi igazán egyedivé, hogy a szövegben

minden információnak pontosan kiszámított szerepe van. Ez önmagában még nem lenne különösebben fontos erény, azonban pont ez az előre meghatározott információadagolás menti meg a novellát a fentebb már említett kedélyeskedő hangnemtől, illetve a túlírtástól. Potozky végig felszín alatt tartja azt a kulcsmomentumot, amely legvégül a valósággal történő morbid szembesítést fogja elhozni a maga keresetlenségével az utolsó mondatban. „*A másik, a közlegény egészen közel hajolt hozzá, összeszűkültem szemmel vizsgálta a rajzot, aztán keserűen elmosolyodott, egy fasz, uram, semmi egyéb, csak egy fasz*”. A csattanó gondos felépítettsége jól visszakereshető: az ábra a textilgyárnál kerül Fonzira, és a későbbiekben még egyszer szó esik a homlokot díszítő rajzról – nem beszélve arról, hogy maga a hámozott fatörzs is lehet fallikus szimbólum. Minden a helyén van, ám semmiképpen sem hivatkozón. Tudatos és kiszámított alkotói munkáról tanúskodik ez a módszer, és olyan íróról, aki képes mérlegelni az időközben felmerülő ötleteket, és csak akkor szerepelteti őket, ha a történet ezt mindenképpen szükségessé teszi.

Úgy tűnik, a szerző sikerrel lépett túl egy a kritika által gyakorta felvetett hiányosságán is, nevezetesen, hogy a hatáskeltés a korábbi művekben sokszor a tragikum függvényében valósult meg. Változni látszik ugyanis az alkotói hozzáállás: az *Áradás* több háborús tematikájú novellájával ellentétben Potozky itt már ahelyett, hogy „vagy sikerül, vagy nem”-alapon megpróbálná beleérezni magát a háborút megélt ember világába, inkább újradefiniálja a fogalmat, vagy legalábbis olyan szintre hozza, ahol még teljes biztonsággal tudja uralni és kama-toztatni ismereteit, tehetségét – és sikerrel kerüli el ezáltal többek között az olyan kínos és közhelyes jeleneteket, mint az *Áradás*-beli *Családterápia* főhősének utolsó, tettetett komoly-ságú felkiáltása. Ennek köszönhetően pedig alakjai is hitelesebbek lesznek, mert immár nem a szerző alkalmazkodik hozzájuk, hanem éppen fordítva: a figurák engedelmeskednek az írói szándéknak. •

Nyéki Gábor

Individuumok és mitológiák

Sall Fanni és Juhász Tamás művészetéről

Martin Warnke *A művészettörténet tárgykörében* a grafikát a „szubjektív kifejezésvágy médiumának” nevezi. A különböző sokszorosító grafikai eljárások – magas-, mély- vagy síknyomás – nem csak ennek a „személyes kifejezésváagnak” a megnyilvánulására teremtenek lehetőséget, hanem – a végleges műtárgy létrejötte előtti többfázisos munka révén – az alkotó és műve közti „kapcsolat” is személyességbe fordulhat át. Ez a személyesség nemcsak a műtárgy formai jegyeiben mutatkozhat meg – például a kész alkotások kis méretében –, hanem a tartalmat illetően is jellemzővé válhat.

A jelen lapszámban látható grafikák alkotói, Sall Fanni és Juhász Tamás a Magyar Képzőművészeti Egyetem képgrafika szakának hallgatói. Mindketten hagyományos grafikai eljárásokból indulnak ki, de gyakran nyúlnak a fénymásoló- vagy fényképezőgép segítségéhez. A két művész egyaránt olyan individuális képi világot hoz létre, melyekhez saját történeteik, a

képekhez társuló személyes mítoszok jelenthetik a megfejtés kulcsát.

Az idén harmadéves Sall Fanni a „kisképző” könyvműves szakosztályáról érkezett a „képzőre”. A „könyves” múlt két szempontból is meghatározónak tűnik munkásságában. Egyrészt az alkotó és munkáinak hordozója, a *papír* között olyan különleges, intim viszony figyelhető meg, mely elválaszthatatlan a könyvekkel való foglalkozástól. Az egyes művek esetében jelentősége lehet a papír minőségének, alakjának, vagy akár előéletének is. Utóbbit igazolja például a *Fiktív életképek*–sorozat néhány darabja, melyeket a grafikus használt papírokra, illetve azok hátoldalára készített el, így a saját ábrázolásai-
ba tudta építeni a papír előoldalán megjelenő vagy a túloldaláról átsejlő formákat, foltokat.

Másrészt Sall Fanni alkotásai – ha olykor indirekt módon is – szinte minden esetben egy irodalmi vagy egy a művész által kreált történethez kötődnek, lényegében illusztrációk. Klasszikus irodalmi szöveghez kötődik a *Nero* című sorozat, mely Kosztolányi Dezső regényéhez, a *Nero, a véres költő*höz készült. A ceruzarajzzal körülha-

tárolt fehér figurák kontrasztját az akvarellfestékekkel színezett hátterek adják. Az ábrázolások egy-egy konkrét cselekvésfázist jelenítenek meg, és az egyes fázisokat egymás mellé olvasva egész cselekménysor rekonstruálható.

Ugyancsak illusztratív jelleget hordoznak azok az ábrázolások, melyek 4,5×4,5 cm nagyságú, négyzet alakú fametszetekből tevődnek össze. A miniatürizált képkivágatok fákat, völgyeket, tavakat, erdei utakat ábrázolnak, melyek Sall Fanni fantáziájából és személyes élményeiből nyertek formát. A művész 4,5 cm élű cseresznyefa kockákra metszette ki a jeleneteket. A kockák egyes oldalain lévő ábrák – a sokszorosító grafikai eljárásokra jellemző módon – számtalanszor lenyomtathatók. Sall Fanni a történetalkotáshoz a sokszorosító eljárások azon lehetőségét használja ki, hogy egy adott dúc lenyomata mellé egy másik, vagy akár ugyanazon dúc lenyomata is elkészíthető. A kockák lapjain lévő jelenetek sok esetben szorosan egymás mellé nyomtatva, párban jelennek meg, a két négyzetbe foglalt mező kapcsolatba kerülése által egy történet kibontako-

zását téve lehetővé. A sorozat nem véletlenül viseli a *Valahol* címet, hiszen a történet lehetséges helyszíne is attól függően változhat, hogy a művész mely jeleneteket párosítja egymással. Így lehet egy fekvő alak ábrázolásából egy tóparton fekvő figura, de az „önmagába fordulás” illusztrációja is.

Egy grafikus munkái sok más mellett abban is különböznek más képzőművészeti ágak alkotásaitól, hogy viszonylag kis méretük révén akár mikor kéznél lehetnek, az alkotó szinte bármikor alakíthat rajtuk, továbbgondolhatja őket. Így készültek Sall Fanni *Arcok* című sorozatának darabjai is, melyek egy filmnézés során készített vázlatokból alakultak tovább akvarellfesték használatával.

Juhász Tamás munkái között is találunk kisméretű arcképeket. Az ötödéves képgrafika szakos hallgató Ady- és Petőfi-portrémetszetei eredetileg pályázati felhívásra készültek: egy a *Miénk itt a tér!* felirattal ellátott fiktív osztálytablón jelentek meg. A portrékat aprólékos, vékony vonások helyett aránylag széles, hullámzó vonalakkal alakította ki a művész, melyek szünyomok imitációi. A szű lényegében

ugyanazt a műveletet végzi, mint a grafikus a fametszet nyomódúcának elkészítéskor: vajatokat vág a fába. Juhász Tamás nemcsak a két ikonikus költő portréját készítette el ilyen módon, hanem osztálytársai és saját maga – torzított – képmását is. A munka elsősorban mint a műfaji eljárás sajátosságaira adott reflexió válik izgalmassá.

Ugyancsak a grafikai eljárásról magáról gondolkodik Juhász *Kísérelt* című alkotásában. A művész saját portréját kisméretű rézlemezbe karcolta, majd arról készített lenyomatot. A rézlemez magát ezek után vonatsínre helyezte – ahogyan a kilapítani kívánt pénzérméket szokás –, majd a vonat elhaladta után a deformálódott és destruált lemezt az előzőleg készített lenyomattal paszpartuba foglalta. A mű így a „nyomtatás” mint grafikai eljárás továbbgondolása által egy önroncsolási folyamat dokumentációjává válik.

Juhász Tamás eddigi alkotásain végigtekintve megállapítható, hogy a művész olyan sajátos stílust és formavilágot alakított ki, amelyben egyes motívumok újra és újra előkerülnek. Ilyenek például az az égvýűrűs fakorongok, melyek-

kel az alkotó az organikus világnak a művivel való szembeállítását is hangsúlyozni kívánja. A természetben talált és mesterségesen előállított elemek közti kontraszton túl egyéb ellentétek is foglalkoztatják Juhászt: jól példázzák ezt a 2007-ben készült *A test színeváltozása* című sorozat egyes – hol absztrakcióba hajló, hol Vajda Lajos és Bálint Endre sajátos szürrealizmusa felé mutató – darabjai, melyek egyszerre hordozzák magukban a vertikálisok és horizontálisok, a vékony és vastag vonalak (valamint a már említett organikus és művi elemek) közti feszültséget.

A leglátványosabb és talán legizgalmasabb munkák Juhász Tamás azon sorozatában találhatók, melynek *Kapszula* című darabja a borítón is látható. A sorozat alapja egy 18. századi afrikai ábrázolás, amelyen hajóra zsúfolt fekete rabszolgák láthatók. Juhász Tamás megalkotta és a szerialitásnak rendelte alá saját „rabszolgatömegét”, s előbb szintén hajó, majd repülő és kapszula alakban helyezte el az emberi alakok csoportját. A fekete figurák a formázott karton fehér háttérkontrasztjával egyfajta vizuális ritmust teremtenek meg, s egyben utalnak

a modern kori kivándorlás modern eszközökkel történő esetleges lehetőségére is.

Sall Fanni és Juhász Tamás személyes mitológiai, individuális történetei olyan keretet jelentenek alkotásaik számára, melyen belül a grafika műfaji lehetőségeinek maximális kihasználására nyílik lehetőség. Ezek a személyes történetek pedig nem kizárólag az alkotó magánéletről vallanak, hanem sok esetben magáról az alkotási folyamatról is. •

Barkóczy Flóra

Az örök aggregény

Rhédey Gábor: *Saját néző*,
FISZ, 2012

Rhédey Gábor verseskötete mindjárt az első pillantásra felemás benyomást kelt. A könnyed és visszafogottan dicsérő fülszöveget Térey János írta, a borítóra pedig Gulácsy Lajos híres képe, a *Dante találkozása Beatricével* került, ám nem teljes egészében: fölül még látszik a kapu, ahonnan Beatrice és két kísérője kiléptek, ők maguk azonban már hiányoznak, így a kivágot jobb alsó sarkában álló Dante nem rájuk, hanem a semmi-be néz. Hangsúlyozottan intellektuális, ám a kép ismertsége miatt mégis közérthető gesztus: elégikus kötet lesz ez, amelyben egy magányos költő fájdalomról, valaki elvesztéséről fog beszélni, és talán azt is remélhetjük, hogy ezt egyszerre gondolatgazdagon és közérthetően teszi majd. A pozitív első benyomást azonban már-már az ellentétébe fordítja a hátsó fülszöveg: a szerző vagy a szerkesztő fontosnak érezte odairni, hogy Rhédey „jelenleg a reklámszakmában dolgozik”, ami valamiféle bocsánatkérésnek hat – vagy azt sugallja, hogy verseket írni bűn,

ám akkor bocsánatos, ha az embernek van „tisztességes” szakmája is, vagy azt, hogy ne várjunk túl magas színvonalat, mivel ezek a versek csak úgy mellékesen, „nem főállásban” születtek. Bár a *Saját néző* közel sem tökéletes kötet, egészen biztos, hogy Rhédey nem szorul ilyen jellegű mentegetőzésre.

Ha egyetlen szóban akarnám összefoglalni, ki a *Saját néző* monológszerű verseinek beszélője, azt mondanám: egy aggregény. Vagyis olyasvalaki, aki számára a világ egyszerre adódik a lehetőségek tárházaként és hiányként, és aki magát hol független, szabad férfinak, hol pedig magányos, már-már kétségbeesett keresőnek látja. Aki egyszer szemrehányóan és szomorúan azt mondja a nőnek: „*Nélküled lett otthon / a hajdani beltér*” (*Parancs*), másszor viszont beismeri, hogy a beltér magányosan csak zsákutca lehet: „*A sarokban hanyagul lerúgott, / félretaposott pár cipő – / a tévedést jelzi, az elvettett irányt. / Hogy végleg zsákutca ez a harminc négyzetméter*” (*Holtvágány*). Aki számára a kemény ivás egyik nap maga a férfiaság, a macsó erény: „*Szüükségem, drága Delírium! Minden porcikád marasztal*” (*Zaj, nyár, fikció*), másik nap viszont megmerítkezés a bűnben:

„Transzvesztita kurvák / helyén ülünk a kanapén, / érzésünk részletei máig tisztázatlanok” (Élményzóna).

Bár Rhédey döntően a szerelemről ír, és azt is többnyire konkrét szituációkon keresztül közelíti meg, a kötet egésze alapján mégsem egy velejéig pragmatikus személyiség képe rajzolódik ki előttünk. Ennek a személyiségnek ugyanis titkon komoly kifogása van a szerelem mint olyan ellen: hogy az nem racionális. Számára fontos volna, hogy a világ ésszel megismerhető legyen, ugyanis ezen múlik a biztonságérzete: *„Ember vagyok, esendő. / A struktúrákat kutatom” (Közelebb).* Csakhogy a világ nem mutatkozik ilyennek – és ennek paradigmátikus példája a nő. *„Kikutattalak, leírtalak és elemeztelek / számtalanszor, mint ahogy / ritka élet-tani jelenséget. / Mégsem profitáltam. [...] Harcom az összefüggésekkel fel-élt néhány évet. / Titkaidhoz közelebb általuk nem jutottam” (Módszertan).* Szerencsére Rhédey okosabb annál, semhogy megelégedne a „racionális férfi vs. szeszélyes nő” sémával. Az agglegénység kétarcú állapotában ugyanis éppúgy ott az irracionális mozzanat: a nyugodt és tervezhető facérélet nem boldog, hanem egy nőre, vagyis a szerelem ésszerűtlen-

ségére vágyik. Ebben a sajátos logikában a beteljesült szerelem, vagyis a boldogság lényege az, hogy bár teljesen irracionális, mégis végtelen biztonságérzetet ad: *„A lépcsőbe kapaszkodó, lustán / hullámzó hínár lehet-ne egy lesben / várakozó szörny szakállá is, de amilyen / nyugodt vagy, most én sem tudok félni. [...] Nem tudom, miért, némán / állok fölötted, és most először / tudom megbocsátani magamnak, / hogy nem érek hozzád” (Anziks).*

Csakhogy – mivel ellentmondásos állapot – a boldogság nem tarthat örökké. Ez a gondolat adja a *Saját néző* elégikus alaptónusát. Rhédey a hosszú párkapcsolatot, ebből következően a házasságot is hazugságnak látja, amelyben a bűntudat (*Pszichológia*) és az unalom (*Az utolsó beavatkozás*) a meghatározó érzelmek, és amelyben egyértelműen a Stockholm-szindróma tünete, ha a felek nem tudnak „leszokni” egymásról (*Kölcsönhatás*). Az ember tehát örökké magányos lény – nem csoda, hogy Rhédey egy kiélt agglegénynek képzeletű öregkori önmagát. *„Nincsen számára új íz, se illat – / csak szimptomák szerint is legalább / tucatszempontnyi másnaposságot ismer” (Öregidő).*

A *Saját néző*ben döntően szabadversek kaptak helyet, Rhédey

számára mégis a ritmus a legfontosabb: elsősorban nem képeket, hanem jól gördülő mondatokat keres, amelyeket aztán úgy adagol, hogy kölcsönhatásba lépjenek egymással; például egy hosszabb, négy-öt soros mondatot általában több egy-két soros követ. Sajnos csak kevés példából következtethetünk erre, de úgy tűnik, Rhédeynek jól áll a rímelés is, akár kötött (*Parancs*), akár kötetlen ritmushoz társul (*Zaj, nyár, fikció*). Izgalmas vonás, hogy a szöveg értelme sokszor visszahat a formára is: a legfinomabb példa erre a *Zaj, nyár, fikció*, amelyben a rímelés egyedül a „Kiesem a ritmusból egy álmatlan pillanatra” sorban bicsaklik

meg. A lekerekítettség igénye mellé egyszerű, a hétköznapihoz közelítő nyelvezet társul; elvont vagy szándékoltan különleges képet éppúgy csak elvéve találunk, mint a fiatal költészetre amúgy gyakran jellemző kihagyásos szerkezetet.

Rhédey költői programjának legizgalmasabb – és alighanem egyetlen igazán eredeti – vonása az, hogy állandó problémájává teszi a

modern technikát. A rengeteg technikai metafora jól belesimul a szövegekbe: nem effektnek, hanem egy gondolkodásmód természetes kifejeződésének hatnak. Ha egy régi kapcsolatot akarja feleleveníteni, Rhédey célja „[v]isszaíródni egy híváslistába” (*Régen kerestett szám*); a bizalom kialakulásához pedig elengedhetetlen „egy bad sectoron tárolt adat”, vagyis valamilyen fájó vagy kellemet-

len titok megosztása (*Közelebb*). A technika azonban nemcsak természetes közeg, nemcsak hangsúlyozottan racionális vívmány, hanem az elembertelesenedés szimbóluma is: a kapcsolattartás soha nem látott egyszerűségét a kapcsolatok

minősége sínyli meg. Akik egymás Facebook-adatlapjáról szereznek „bizalmas” információkat („Gyengéim adatlapon” – *Dating*), ugyanabba a helyzetbe kerülnek, mint egy másik versben azok a randizók, akik abból jönnek rá, hogy teljesen érdektelennek látják egymást, hogy unaloműzésből minden titkukat rögtön elmondják („*Meglep a természetességed, / cserébe én is kiadom magam, / súly-*

talanná válik az őszinteség / a ténytől, hogy ennyire kölcsönös” – Tanulság). A Facebook tehát felszámolja a privát szférát azzal, hogy nyilvánossá teszi; ez pedig egyben a szabadság felszámolódása is. Ezt persze már József Attila is megírta; a *Levegőt!*-re írt parafrázisként is olvasható az enyhén üldözési mániás *Para* című vers: „Automaták számolják a pénzem, / és fogva tart a tézerő”.

Ami a modern technika versbe emelése mellett izgalmassá tette számomra a *Saját nézőt*, az az, hogy ez a világ irracionalitásától szenvedő költő az istenes versek felé is kacsintgat. Ez látszólag ellentmondás ugyan, de jobban meggondolva nagyon is érthető: ha az evilági boldogság irracionalitása miatt nem tarthat örökké, az ember szabadságát pedig éppen a velejéig racionális modern technika fenyegeti, akkor – ha egyáltalán – csakis egy másfajta, egy örökké tartó boldogság felé nyílhat menekülőút. A kötet néhány versében ezért bizonytalanul megjelennek olyan jelek, amelyek Isten létezéséről árulkodnak: az irodaház ablakait mosó ipari alpinisták szeráfok csontjaira bukkannak (*Tavasza*), a részeg társaság pedig csodálkozva veszi észre (bár makacsul próbál

nem tudomást venni róla), hogy a házigazda feje fölött „*lángnyelvek táncolnak*” (*Élményzóna*). A kötet egyik legszebb versében, a *Leszokni* címűben pedig a megváltás igénye fogalmazódik meg: a beszélő szeretné itt hagyni ezt a bűnös civilizációt, vagy legalábbis bezárkózva várni az utolsó ítéletet („*Beszerezni, ami megéri, / aztán még azt is, amit lehet. / Védelmeszti tíz körömmel. / Közben pedig álmodozni a húsvétról, / és nem írni többé, csupán nejlon-/zacskókat táncoltató patakvízre / egy letört rádió-antennával.*”)

Nagy hiányossága viszont a *Saját nézőnek*, hogy Rhédey saját invenciói gyakran nem alkotnak integráns egészet költői importanyagával, magyarán sok a kötetben az hommage-nak vagy stílusimitációnak ható vers. Elsősorban a fülszöveget jegyző Térey János hatása érződik: tőle származik például Rhédey azon megoldása, mely a politikai játszmák szókészletét használja emberi kapcsolatok jellemzésére, mindjárt a nyitóversben is: „*Maradék esélyem csupán a hibára való hajlam: / hogy győztes pozícióból is kezet nyújtasz, / felajánlva a közös kormányzást*” (*Kampány*). Egy másik jellegzetes példa: „*Hiába az emberi*

jogok meg az illem, / ha ugyanakkor: sajtószabadság” (Órhelyek). De téreys a fentebb már idézett Zaj, nyár, fikció egyszerre himnikus és rock’n’roll-os hangütése is: „Szükségem, drága Delírium! Minden porcikád marasztal. / Homlokteremben fesztiválózó, Judas Priest, faasztal.” Szélsőséges példa pedig a Szökésben című szöveg, amely ténylegesen inkább tűnik Térey-apokrifnak, mint Rhédey-szövegnek, nemcsak a letűnt arisztokrácia szókészletének használata miatt (családi porcelán, Társalkodó, lakáj, úrnő), hanem azért is, mert a kötet szellemiségétől idegen ez a szenttelen diadal, a másik fél effajta lenézése. Rhédey profin használja a Térey-líra bizonyos eszközeit, és ezzel önmagában nincs is baj; az arányokkal azonban – elsősorban a két utóbb említett versben – nem ártott volna vigyázni.

A másik költői beszédmód, amely sok versben tetten érhető, a volt Telep Csoport szerzőié. Izgalmas (és nem kizárt, hogy lehetetlen) vállalkozás lenne ezt összeegyeztetni a Térey-féle poétikával – sajnos ezt Rhédey nem is igazán próbálja meg, ami meglehetősen széttartóvá teszi a kötetet. Csak egyetlen példa: Krusovszky Dénes világát idézi a

valamilyen módon „meggyalázott” tárgyak szerepeltetése: „Hiányod, akár egy lelakatolt fridzsider a folyosón” (Ördöglatat); „Pedig rendszeresen betüremkedik a képbe / egy szakadt nejlonzacskó vagy kiszáradt halfej” (Szemlélet). Szintén a Saját néző világának egysége ellen hat, hogy az első ciklusnak még a címe is (Hajnalban kéne kelni) egy olyan versből származik, amely Próbafelelataként határozza meg magát, és amely tényleg semmi más, mint a telepés képalkotás próbálgatása. Ezt a verset inkább kihagyni kellett volna, mintsem egy ciklus lényegeként kiemelni.

Apropó címek: Rhédey versei egy-két kivételtől eltekintve egyszavasak, és sokszor nagyon jók: a Közelebb például szinte tudományosan ható leírása a bizalom köreinek, egyedül a cím jelzi a téma intimitását – ez nagyon erős. Sajnos van ellenpélda is: a beteg nagymamáról adott kíméletlen leírás felelősségét elhárítja, és ezzel a gesztust visszavonja, hogy a szöveg a Frivol címet kapta.

Végül egy utolsó probléma: a fülszöveg alapján a Saját néző nyolc év költői terméséből válogat, ami nagy színvonalbeli különbségeket okoz az egyes szövegek között. Míg

a kötet felütése határozottan erős, a harmadik ciklusba – hogy elég anyag legyen? – több olyan vers is bekerült, amelyek nagyon réginek tűnnek. Nem hiszem, hogy a huszonnyolc éves Rhédey megengedne magának olyan popszám-sorokat, mint „A két kezemmel építettelek, / sárból és meddő szavakból” (Szabadulás), vagy hogy egy kötetbe, amelyben olyan finoman megrajzolt problémák vannak, mint a *Fenyők* című szövegben („Finn vendéglátónk [...] Biztos nem hallott még a nyelvrokonságról, mégis, / ha telefonál, ijesztően ismerős hangokat görget a szájában – / ezért beszélünk vele angolul”), beleférne az *Öregidő* kamaszromantikája („Amíg a szeme jó volt, az ujsa pedig / fürge, minden zárat feltört, / minden betűt elolvasott, / hogy a csodát megtalálja. / De persze soha. [...] Ismerte az örvények rettenetét / és az örült szomjúságot, mind, / amit csak tengerész érezhet végtelen vizeken”).

Csak magamat tudom ismételni: Rhédey Gábor versesköte-te felemás benyomást kelt. Néhol profinak tűnik, néhol pedig hibát hibára halmoz. Egy-egy telitalál-táért lelkesedtem, másutt viszont minden második sorban elő kellett vennem az első köteteknek kijáró

elemi jóindulatomat. Összességében viszont biztos, hogy a *Saját néző* szerethető olvasmány – erényeiért éppúgy, mint hibái ellenére. •

Szilvay Máté

Ami csak felmerül

Bognár Péter: *Bulvár*,
Magvető, 2012

„Az utóbbi évek talán legerősebb költői hangja” – ezzel a mondattal kezdődik Borbély Szilárd ajánlószövege a *Bulvár* fülén, ami, ha távolról minden dicsérő mondatok legszokványosabbjának tűnhet is, valójában igencsak feszültségteli viszonyban van dicséréte tárgyával: hiszen az mintha kifejezetten annak érdekében tenne komoly erőfeszítéseket, hogy a róla való beszédben a *hang* szó semmiképpen se maradjon egyes számban, és ne látszhasson birtokosának egy egységes, problémátlan-reflektálatlan szerzői alak. Ezt a törekvést persze már a kötet megjelenése előtt is lehetett valame-lyest érzékelni: a Bognár költészete körül kibontakozó diskurzus meghatározó momentuma volt az *Isme-*

rőseivel italozott, vizelés közben fejbe lőték című, a Holmiban megjelent vers teljes első szakaszának jelöletlen Tasnádi István-idézetként való azonosítása – ez a szöveg most a kötet élére került, így a gyanútlan olvasó ezen a más tollából származó oldalon kezdheti tanulmányozni Bognár erős hangját; a könyv elején található szerzőlista pedig számos további átvételre figyelmeztet. A Tasnáditól elkölcsonzött rész egy lövedék monológia: ezt írja tovább Bognár a vers III., V., VII., IX. és XII. részében egészen befúródásáig egy férfi koponyájába – a fennmaradó részek viszont bizonytalan kapcsolatban állnak egymással és a lövedék történetével is. Java részük, ha önállóan állna, énköltészetként való olvasásra is csábíthatna („A könyvtár még / Nem nyílt, álldigálni az ajtó előtt meg, / És nézni a legjobb helyekért futókat, / Séta helyett eleve nem is szeretek.”), kontextusuk azonban nehezen járhatóvá teszi ezt az utat – anélkül, hogy egy másikat egyértelműen kijelölne. Hiszen ha kézenfekvő lenne is ezeket a szakaszokat a XII.-ben elhalálozó férfihez kötődő szerepversekként olvasni, ezt konkrétan semmi sem indokolja, sőt, amellet is nehéz lenne érvelni, hogy a szaka-

szok beszélői egyáltalán azonosak. A címe mindenesetre összekapcsolja ezt a verset a nem sokkal később olvasható *Intenzív havazás kezdődik* cíművel, amelyben egy vizelés közben fejbőlött férfit Elemi Ferencként azonosít Hesslinger, Hámori őrnagy úr és a vers beszélője.

Eszereplők bevonulása nyomán pedig már megkerülhetlenné válik a *Bulvár* epikus karaktere: a kötet szövegeinek hálózatában egy bűnügyi történet bontakozik ki, középpontjában egy leszámolássorozattal a Herczeg és az Elemi családok között, és a rendőrség nyomozásával, a háttérben a mindenkivel kapcsolatban álló mangalicatenyésztő vállalkozóval, Halasics Tamással. Ám a bűnügyi szálhoz nyilvánvalóan kötődő szövegek is megőrzik önállóságukat, és kihasználják a verses forma inherens elbizonytalanítási lehetőségeit – ennél fogva nem annyira a verses regény műfaji mintájához látszik a Bulvár kapcsolódni, mint inkább a *Sinistra körzet* óta állandóan napirenden lévő novellaciklus-regény radikalizálásának tűnhet. A kötet korai csúcspontját jelentő szereplőlistán (*Játsszák*) található ugyan egy Énként szereplő „nyomozó hadnagy” is, az elbeszélő pozíció

azonban, ahogy az a nyitóversből is látszik, nem kizárólag az övé: néha jelzetten más alakok beszélnek (*Vácz Korlát, epicédium; Herczeg-Katalin-élt-16-évet jaiगतása*), néha pedig egyszerűen csak olyasmiről van szó, amiről a nyomozók nem tudhatnak (*Káában végezték ki iff. H. Ferencet*). Ez utóbbi versben Elemi Györggyel és Elemi Ferencsel találkozunk, akikről azonban végül explicite nem

derül ki, hogy valóban ők-e a címben jelzett cselekmény alanyai, hiszen a versszövegben mindkettő csupán „verset mond”. Valószínűsíthetően azokat a dőlt betűs részeket, melyek e kijelentések után következnek, és amelyek amúgy

idézetek korábbi Bognár-versekből (*Vagány magány, Recept* – előbbiből egyébként az *Ismerősével italozott XI.* beszélője is idéz); egy másik vers (*Szűznemzéssel fogant pörölycápa a nebraskai Henry Doorly állatkertben*) szerzője viszont alcíme szerint a más szövegekben nyomozóként feltűnő Hesslinger Antal – hangok és szerzőségek kusza, többszintű hálózata épül tehát ki. A *Bulvár* egésze azon-

ban mégsem azonos ezzel a verses krimivel: hiszen számos olyan verset is tartalmaz, amely szövegszerűen nem látszik vonatkozásban lenni ezzel a sztorival, az egész kötetet orientáló metanarratíva híján pedig nem is illeszthető be evidensen valamiféle átfogó koncepcióba – így azután az azokban megszólaló első személy sosem válik megnyugtatóan megragadhatóvá, hiszen, bár az

nyilvánvalóvá válik, hogy több fikciós szint is kiépül a szövegben, az bizonytalan marad, hogy pontosan mifélek, és hogy az egyes verseket melyiken kellene elhelyeznünk. Ilyen módon a *Bulvárban* az önkifejezés-ként érthető líraiság

és az önmagába záródó fiktitás kölcsönösen nem engedik egymást problémátlanul megvalósulni, és ha komolyan vesszük, hogy közös kötetben szereplésük mindenképpen viszonyt létesít közöttük, még csak hierarchiájuk sem állapítható meg: a lírai verseket éppúgy lehet a fiktitív világban élő valamely személy élményeiként olvasnunk, mint ellenkezőleg: a történetet személyesnek

gondolható élmények valamiféle projekciójának tekinteni.

Ez a konstrukció önmagában is a közelmúlt egyik leginvenciózusabb és legambiciózusabb kötetévé teszi a Bulvárt, számos darabot viszont még másféle visszatérő gesztusok is meghatároznak: hírek címeiből kisajátított verscímek, festmények leírásaiból átvett alcímek, irodalmi allúziók és a kimódoltságig szigorú szabályokat érvényesítő versformák bukkannak fel, újabb és újabb koncepcionális rétegeket építve a szövegekre. Az azonban mintha már versről versre változna, hogy ez az egész, hatalmas erővel dolgozó műviesítő-elbizonytalanító rendszer konstruktív tényezőnek vagy indokolatlan tehernek látszik inkább. A kötet szövegei ilyen szempontból is széles spektrumon mozognak: míg némely daraboknak jóformán helyi értéke van csupán, máshol azt érezheti az olvasó, hogy egy-egy saját lábán amúgy jól megálló vers elől inkább elszívja csak a levegőt az elméleti körültekintésnek az a túlbujánzása, amit a kötet mechanizmusai rákényszerítenek. Az *Oletka aláereszkedése az üveglifftel* például – és a többi, a katolikus liturgiára rájátszó (bár akár musicalbetétként

is olvasható) vers – alig több, mint a kötet epikus szalának alaptörekvéseit illusztráló szórakoztató bagatell; a *Köszönöm a vendéglátást, élmény volt* egyszerre banális és egzisztenciális súlyú toporgó mondatszövevénye viszont keveset profitál abból, ha önértéke helyett azt kezdjük kutatni, ki is mondja, és hogy az itteni élethelyzet hogyan kapcsolódik a kibontakozó történethez – hiszen a felszínen sehogy. Pedig mintha nem csak a kötetszerkesztés, de az önértelmező darabként is olvasható *Kokain száll a spanyol levegőben* is ennek az egyszerre rengeteg irányba mozgó anyagnak az együttlátására hívna fel: ez a vers az emberi létet az aktuális hangulatoktól a halál pillanatának megválasztásáig a külvilág öntudatlanul feldolgozott nyomainak függvényeként képzeli el. Ez a fajta meghatározottság azonban éppen a belső törésvonalak miatt marad a kötetben végigkövethetetlen.

De a *Bulvár* elképzelése önmagáról mintha egyébként is sokkal inkább térszerű lenne, mint lineáris: a minden belső tagolást nélkülöző könyv ritmusát is főleg két-három-négy szorosabban összefüggő, de a kötetben szétszórt versből álló rejtett ciklusai határozzák meg. Az

így létrejövő ösvényeken viszonylag biztonságosan lehet közlekedni: konzisztens, egymást erősítő (és önmagukban is nagyszerű) sorozatként olvashatóak végig például a jelenkori közállapotok középkorias viszonyait egy élénk színekkel felvitt, véres-legendás-szagrális középkoriság irányába túljazoló darabok (*Brutális kettős gyilkosság Érdén, Személycseré az ÁSZ élén, Harry herceg az első számú terrorcélpont, Katasztrófális állapotban a Budapest–Debrecen vasútvonal*), de hasonlóan érdekesek az érzelmességüket nem annyira iróniával, mint inkább csak túlhajtott formai tudatosságukkal ellenpontoszó szerelmes versek (*Óda, Köszönöm a vendéglátást, élmény volt, A délelőtti bekeretezése*). Ezek az ösvények persze mind egymásba érnek, a szerelmes énversek a nyitódarabban beletorkollanak a krimiszálba, amely szintén használ mitizáló-szakralizáló effektusokat, viszont maga is alciklusokra bomlik. Így ha a kötet egésze gyanúsan úgy fest is, mintha a szerző válogatás nélkül minden felmerülő ötletét itt és most akarta volna megvalósítani, és ha ennél fogva annak végigolvasása nem mindig termékeny frusztrációt okoz is az olvasónak, az biztos, hogy ugyanakkor

sokkal változatosabb élményeket nyújt, mint a manapság megjelenő verseskötetek legtöbbje. Hiszen már az sem megszokott, hogy egy kötet emlékezetes versei olyan különbözőek legyenek egymástól, mint az érzelmes-álomszerű *Göttingen, 300 g, 25. hét* és a groteszk *Ellopták Varga Zoltán szegyéjét*, de az végképp nem, hogy egy verseskötetnek emlékezetes alakjai, emlékezetes helyei és emlékezetes eseményei is legyenek. •

Lengyel Imre Zsolt

„...sötét tónusú portrék, melyek kimentettek valakiket a zajló időből”

Gerőcs Péter: *Tárgyak*, Scolar, 2012

Talált tárgyak és *Saját tárgyak*: erre a két nagyobb szakaszra tagolódik Gerőcs Péter második, *Tárgyak* című kötete. Noha az előbbi fejezetcím már önmagában óhatatlanul különféle asszociációkat indít el a befogadóban, nem az elsősre kínálkozó

intertextusokkal (vö. *Egy talált tárgy megtisztítása*) játszanak el a szövegek – a szerző mégis a „találtság” aspektusainak ötletes lépcsőfokait járátja végig olvasójával.

A kötet nyitószövege Weöres Sándor *Psyché*jének imitációs költeményeit továbbgondolva hív külföldös játékra, összemossa valóst és fiktívét, egyfajta „ál-irodalomtörténetet” művelve. Az elbeszélő eddig nem ismert, értő és méltató kritikát közöl Lónyay Erzsébet műveiről, egy vele kortárs szerzőnő, Bórhes Katinka tollából. Már itt megkezdődik a kötet első fejezetének szövegein végigvonuló komiszkodó-játékos, ám az irodalomtörténeti hitelesség ismérveit valamelyest meg is kérdőjelező gesztus, mégpedig azzal, hogy a valódi-hamis „leleplezése” az elvárhatóhoz képest kissé eltérő módon értelmeződik. Ebben a szövegben Psyché munkássága tűnik irodalomtörténeti tényként kezelendőnek, hiszen a kritikát közlő elbeszélő szerint tévesen tulajdonították azt az idős Weöresnek. A meglepetés ezért a sajátos „dokumentáció” teremtette igazságfeltételek keretein belül nem az, hogy kortárs bírálat készülhetett róla, hanem hogy nagy valószínű-

séggel igazat adhatunk Kazinczy korát meghaladó bölcs gyanakvásának: ő tudni vélte, hogy Bórhes Katinka csak maga Lónyay Erzsébet lehet, azaz a költőnő ravasz módon saját művészetének pozitív fogadtatását kívánta megelőlegezni áltéven írt recenziójával. Gerócs a kötet nyitódarabjában ötletgazdag, bravúros nyelvi és stílusimitációt valósít meg, mely szellemes formában veti fel a szöveghamisítás, az „irodalomtörténeti füllentés” lehetőségét, de el is gondolkodtatja az olvasót: mitől tarthatunk hitelesnek egy szöveget?

Szintén talált tárgyakkal, talált kéziratokkal van dolgunk a továbbiakban is, merő véletlenségből ugyanis egy Mészöly Miklós-szövegdarab kerül az elbeszélő kezébe. S ha már talált, eddig nem ismert és nem publikált kézirat, két legyet üt egy csapásra: legyen a lehető legvalószínűtlenebb szerencséje ennek a kivételesen avatott narrátornak, és bukkanjon a Mészöly-írást megőrző lapok hátoldalán egy rövidebb, töredékes Márton László-íráásra is. Csak úgy, mint Bórhes Katinka recenziója esetében, ismét rövid áldokumentációt kapunk: a lapok milyenségét és a karakterszámot megadó tárgyilagos modor mögött ugyancsak pimasz-

kode felhangot sejthetünk, mely a filológiai pontoskodást-fontoskodást parodizálja. Igen ötletes Gerőcs játéka, „sodor” a szöveg és nem csak azért, mert a Psyché-recenzió után a kíváncsi olvasó már ismerősként fogadja a hasonszórú trükkös filológiai félrevezetést. Az izgalmas textológiai nyomozás közepette arra eszmélünk, hogy kiérlelt, tiszta, korántsem egysíkú prózanyelvvel van dolgunk – mely természetesen részben stílusimitáció, de Gerőcs saját hangját, vagy inkább saját *hangszíneit* is magában rejt. A harmadik stílusimitáció után az olvasó előtt már kezd derengeni, hogy olyan nyelv ez, melynek sajátja a kameleonszerű alakoskodás, de nem nagyon bicsaklik meg a sűrű alakváltások közepete. Ahogy Margócsy István is nyilatkozik róla a kötet fülszövegében: Gerőcs Péter *„akkor is szépirodalmat művel, amikor más (létező vagy koholt) írókról, más (múltbéli vagy kortárs) írókhoz ír elemzést”*.

Még egyet csavar a koncepción, hogy a Mészölynek „tulajdonított” *Kísérleti vágó* (építőanyagát tekintve) inkább Márton *Árnyas fűtcáját* idézi, hiszen – talált tárgyak a talált tárgyban – a narrátor és az olvasó számára egyaránt ismeretlen, a szö-

veg születése, valamint az olvasás folyamán megismerendő levelekből és a feltehetőleg hozzájuk kapcsolódó fotók lehető legpontosabb szemléléséből áll össze a történet. Vagy inkább marad darabokban, a mások ismeretlen és emiatt még részben sem felidézhető múltjához való hozzáférhetetlenség jegyében. A Márton-szövegtöredékben viszont Mészöly-allúzióként egy, a város lakóit megörökítő film kockáit látjuk.

A *Kísérleti vágó*t egyfajta választékos-tárgyilagos beszédmód által közvetített szemlélődés, a minden más múltrekonstruáló eszköznek híján lévő pontos tekintet következtetései szervezik, azonban a narrátori bizonytalanságról tanúskodó megjegyzések e következtetések helytállóságát is állandóan megkérdőjelezzik. Ez a pórusokig hatoló ráközelítéses portrémód szer köszön vissza a *Saját tárgyak* darabjaiban is. A hitelesség kérdése – mint a talált kéziratok esetében – a *Kísérleti vágó*ban is felvetődik, ebben az esetben a képek időben való elhelyezése, azok mikrotörténelmi dokumentumként való elfogadhatósága válik kérdésessé, de a hamisnak és igaznak tűnő tekintet visszaadó fotó problémájával is el-

játszik a szerző. Ám a szemlélő sem lehet biztos önmaga ítéleteiben: magával mint meghatározott kerektek között működő, de valamelyest aktív és szubjektív történetalakítóval számol, nagyon szofisztikáltan viszonyulva a talált tárgyakhoz: „A kép hátoldalán olyan évszámot olvasunk, amely egybeesik saját fiatalkorunkkal, s ettől elragad minket egy nyilvánvalóan hamis szimpátia [...] Figyelmeztetjük magunkat, hogy a látszólagos bizonyosság ellenére meg kell tartanunk a feltételes mód távolságát” (29–30.). Emellett a szemlélő tekintet számol önmaga dinamikus változásával, a viszonyulás figyelem közbeni átalakulásával is: „A kép a szemlélés első pillanatában impozáns, amásodikpillanatbanazon-banahajszálvékonyfelszín, a pauszpapírnyi áhítat – megfodrozódik. A harmadik pillanatban a férfi unottá és keserűvé válik, a nő tekintetében félelem kezd sötétleni” (28.). Érdekes narrátori fogás, hogy a többes szám első személyű elbeszélés még inkább bevonja az olvasót a nyomozásba és egyenrangúvá teszi (nem)tudását

az elbeszélőével: „Keressük a további lapokat, de úgy tűnik, elvesztek. Még a feladóban sem lehetünk biztosak, de talán a nő egy eleddig ismeretlen hozzátartozójára akaadtunk.[...]Úgy döntünk, most már nem érjük be a feltételezések félbizonyosságával” (33.) A szövegben közölt levelekből összemontírozható lehetséges család-történetnek már körvonalalaiban való rekonstruálása sem egyszerű feladat;

a mű végén ráadásul egy kifejezetten bizarr, állatkínzásszámba menő, kommentár nélküli történetet olvashatunk, melynek a korábbi levelekhez való illesztése még inkább problematikus lehet az olvasó számára. Nyitva, sőt, mozaikokban

marad ezzel egy újabb lehetséges történet.

A *Saját tárgyak* című fejezet szám szerint kilenc novellát tartalmaz, melyek között szintén gyakori a nyitott végű sztori, az olyan szöveg, amely felvetett, de ki nem játszott lehetőségeivel, történetmozaikjaival az olvasóra bízta magát. Az első novella, az *Emlékeztékísérlet* már címével is az emlékezés lehetetlenségét,

de legalábbis tökéletlenségét veti fel, valamint utal a *Két talált tárgy* keret-történetére is, melyben Márton László nem emlékszik szövegének keletkezésére. Az emlékezés korlátozott volta szinte minden „saját tárgyban” visszaköszön, hol csak egy-egy gondolat erejéig, mint a *Sehol atyámban*, hol történet szervező elemként, mint az *Így már sokkal jobb!*-ban. Hasonló, állandóan visszatérő módszer ezekben a darabokban a *Kísérleti vágóból* már ismert, pontosan megfigyelő tekintet, a megjelenő figurákra irányuló „ráközelítés”. Az lehet az olvasó benyomása, hogy bizonyos szövegek egyedüli tétje csak a szemlélődés lehet, összefüggésben az emlékezet általi rekonstruálás korlátozottságával. Az *Így már sokkal jobb!* és a *Vera megszépül* a *Kísérleti vágó*ban már felvetett rémsztorihangulatot is továbbviszi. A *Valójában Juli*, a *Kiflivég* és a *Lecsokolomozott* című szövegeket leginkább a merész elbeszélői játékok, a narrátori kiszólások éltetik: „*de a nővére sem ismerné Endrét, vagyis engem, mert immáron Endre képzelgésével azonosulva, Endreként írjuk a történetet, és ez a második lány is hátranézne, a legfiatalabbra, aki természetesen a leggyönyörűbb lenne, és talán még a törülköző is lehullana gyönyörű*

kebleiről, majd betessékelnének. Itt akár meg is súghatnánk Endrének, különváltva tőle és belőle, hogy a magányos bolyongást és otthonkeresést nem érdemes összetéveszteni olcsó képzelményekkel.” (*Kiflivég*, 117-118). Gerőcs saját tárgyai az elbeszélés lehetőségeivel játszanak állandóan – inkább ezek felvillantása, mint a folyamatos, kerek, lezárt történetek létrehozása, a zökkenőmentesen epikus szövegek felépítése a céljuk. Ugyanakkor az ironikus felhangú és erőteljes narrátori jelenlétet sugalló kiszólások mellett helyenként meglehetősen korlátozott ismeretekkel rendelkező elbeszélő jelenik meg, akinek – csakúgy, mint a *Kísérleti vágó*ban – inkább a lehetőségeket meghagyó következtetés, mint a kétség nélküli állítás a módszere.

Gerőcs Péter *Tárgyak* című kötete ötletgazdag, nyelvileg változatos szövegekből építkezik, de olybá tűnik, a szerző otthonosabban érzi magát a talált, mint a saját tárgyak között. A kötet második fele sem szűkölködik az elmés megoldásokban, miközben a szerző könnyedén ugrál a legkülönfélébb beszédmódok között, mindvégig megőrizve stílusának alaprétegét; azonban a *Saját tárgyak* szövegei helyenként min-

den átgondoltságuk ellenére is kissé súlytalanok hatnak mozaikszerűségükkel, epikai lezáratlanságukkal. A kötet erősebb szövegei a *Talált tárgyak*, melyek eltérő természetű darabkákból építkeznek ugyan, ám kerettörténeteik által mégis bravúrosan olvadnak egygő. •

Páji Gréta

Kemény fába fényes fejszét vágni

Rubin Szilárd: *Aprószentek*, Magvető, 2012

Kurze Geschichte von der ewigen Liebe címmel, Andrea Ikker fordításában jelent meg 2009-ben a Rowohlt-Berlin kiadónál Rubin Szilárd (a hazai recepció által akkoriban még jobbára elfeledett) *Csirkejátéka*. A következő év a szerző másik kisregényére, a *Római Egyesre* irányította a figyelmet: a szöveg a Magvető gondozásában érte meg 1985 utáni második kiadását, és bár megítélése máig vegyesebb, mint a *Csirkejátéké*, mégis kiemelkedő szerepet tulajdoníthatunk ennek a munkának is az

életművön belül. A 2010-es évben bekövetkezett áttörés a kritikák számának rohamos növekedésén keresztül is jól érzékelhető: a Rubinouvre ekkorra kétségtelenül a kortárs irodalmi diskurzus részévé vált. Ennek kvázi bizonyítékaként két évvel később – a kéziratföredékekben maradt *Aprószentek* kiadásával egy időben – látott napvilágot Keresztesi József Rubin-tanulmányokat összegyűjtő *Pályarajza*: a szerző a rákérdezés gesztusával rendszerbe állítja, ugyanakkor nyitva is hagyja az értelmezési utakat olykor kifejezetten esszéisztikus írásaiban, miközben alapos filológiai felkészültségről tanúságot téve idézi a Rubin-szövegek korabeli és kortárs irodalomtörténeti-politikai kontextusait. Keresztesi összefüggéseket keres és talál Rubin két kisregénye között, és a szerző korábbi, a szocialista rendszer cenzurális elvárásaitól elválaszthatatlan lektúrjében, a *Partizánok a szigetenben*, illetve egyéb nagyobb lélegzetű regényeiben (*Földobott kő*, *Szélvert porták*) is érzékenyen próbálja a későbbi sikerekhez vezető előzményeket (elsősorban a főhősök jellembrázolásán és az olykor szokatlanul különös jelenetéseken keresztül) fölmutatni. De az

életmű egyik legizgalmasabb kérdését minden bizonnyal nem ezek a korai anyagok, hanem sokkal inkább a hatvanas évek végétől folyamatosan készülő *Aprószentek* teszi fel: az író befejezetlen műve függetlenül a kisregényektől, hisz torzóként is számos olyan elemmel rendelkezik, amelyekből egyértelműen az író erényeit megmutató, letisztult, autentikus hang szól.

Az 1953 és 1954 között, mintegy tíz hónap alatt Törökszentmiklóson lezajlott – a bíróság előtt a húszéves Jancsó Piroska és édesanyja, Jancsó Borbála elítélésével záruló – gyermekgyilkosság-sorozat ügyének szépirodalmi feldolgozását Rubin

életében már nem tudta befejezni. Az utólagos szerkesztői döntés alapján három nagyobb részre, illetve egy bevezetésre és egy utószónak szánt zárlatra osztották fel a kéziratban maradtakat, így keltve egy lehetséges regényforma illúzióját.

A regény szerkesztési elvéből kifolyólag a metafiktív elem már a bevezető fejezetben konkretizálódik: Rubin elbeszélője olyan neves

költőtársakkal folytatott, imitált vagy valós féldialógusokban jeleníti meg az írást megelőző elméleti és erkölcsi vitapontokat, mint Szabó Lőrinc vagy Pilinszky János. „Nem jöttél rá, hogy nem hasonlatról, hanem modelltől van szó? Hogy az egész úgy ilyen tükröképekből álló útvesztő lehet? (...) Tehetségtelen vagy?” (18) – kérdezi tőle Szabó Lőrinc imaginárius alakmása. Ez a megír-

hatatlanság-probléma végül keretbe foglaltatik, és a műfaj megjelenése (*moritat*) inkább csak gesztus marad: az erkölcsi tanulság, illetve a tényleíró jelleg nem domborodik, nem domborodhat ki – erre sem a vizsgálódó szerző, sem a vizsgált

anyag nem alkalmas. Viszont ezek a megállapítások semmit sem vonnak le a kötet értékéből.

„Késő éjjel a törökszentmiklósi parkban ültem. Meleg volt, a pázsit meg a sétányok alól fölszivárgott a régi piactér szaga, és belevegyült a hársillatba, a holdfény megcsillant az első világháborús baka szobrán. Mögötte, a régi Takarék piros-fehér-zöld csempével kirakott homlokzatán nyilazó ősmagyarok vág-

tattak” – így a bevezetés első mondatai. Az atmoszférateremtés jelképes elemei, az érzékszervi befogadásra fókuszáló, voltaképp kontemplatív pozíció kísérteties hasonlóságot mutat a *Csirkejáték* kezdő soraival – egy sivárságában is egzotikus, magányos vidék tapasztalata jelenik meg előttünk, ahová előbb-utóbb a főhőst körülvevő világ is befurakodik. A retrospektív narratíva számot vet az elvesztett emlék – ami valamiféle ősi, tiszta képzet a boldogságról – illúziótlanságával: épp ettől válik olyan különössé a leírás maga, amely tükrözi a veszteség felett érzett melankóliát. Annak a veszteségnek, amely Rubinnál egy szerelmi kapcsolat naivitásához, gyermekien görcsös akarásához viszi mindig vissza szereplőjét, térben és időben egyaránt. A *Csirkejáték* és a *Római Egyes* önsorsrontó figurák szenvedélyekkel túlfűtött, ám szenvedésektől mentes történetei, amelyek a szeretett lény elérhetetlenségének belátásával végződnek. Bármennyire is dokumentumregényként szándékozzuk olvasni, az *Aprószenetek* is magán viseli a rubini ábrázolás e meghatározó jegyét – a tényfeltáró események nem utasíthatják a „lejegyző” háttérben meghúzódó objektív szerepébe az

elbeszélőt; Rubin tolmácsolási módjának komplexitása (és komplexusai) itt is átütnek a papíron. Közvetlen értelemben kevésbé irodalomelméleti vagy stilisztikai szempontok ezek: legfőképpen a szeretet iránti mohó vágyakozásról van szó, ami ebben a műben is fenyegető szorongásba hajlik. Ám ebből az alapérzésből végül lírai szerkesztésű anyag formálódik, amely líraiság legerősebben a már-már kegyetlenül pontos hasonlatokban kulminál.

„*Finom, elkínzott arca első szerelmem bérmlási képére emlékeztet. Nem tudom, milyen volt, amikor gyilkolt. A másik arcot azonban gyakran láttam a gyönyörtől kivilágítva, mégis baljósan, mint egy műtőasztalt, amely semmit sem érez azoknak a szenvedéséből, akik meghalnak rajta.*” (32) Fontos észrevennünk, hogy a Bűnügyi Múzeum albumának Jancsó Piroskát ábrázoló képe teremti meg a tények után kutató újságíró számára az asszociációs lehetőségeket. Egy kép, amely ikonná stilizálódik, szakrális jelentőséget nyer (ahogy az első szerelem is egy bérmlás templomi jelenetét idézi). De itt már önmagában a kiállítás helye is szörnyű ómen, hisz a képet befogadó kiállítótér borzalmas cselekedetek elkövetőinek gyűjteménye.

Ami a stabil erkölcsi kategóriák „Jó-Rossz” tengelyen való elhelyezhetőségét illeti, Rubin elbeszélője mintha megpróbálná ezeket a kategóriákat felfüggeszteni. Hiszen a célja eleve nem az, hogy „tiszára mosson egy gonosztevőt.” (31) Mintha a részvét működése érdekelné, amely bensőséges kapcsolatot feltételez a személyiségek között, és amely a bűn fogalmának megközelítéséhez másik aspektust nyújt. „Az, hogy maga most eljött ide, azt jelenti, hogy maga még gyerek, kérem, hiába őszül, uram. A gyerek másfajta mértékkel mér. Annak mindegy, hogy bárány vagy farkas, mind a kettőt szeretné megsimogatni.” (248.) – mondja a Piroska sírjának bizonytalan hollétéről az újságíró tájékoztató temetőcsősz. „Nézzen csak oda – intett –, ahol a harangláb áll. Látja? Hát képzeljen el egy olyan helyet. Nem ott fekszik, de mondjuk.” (246) Bár úgy is tűnhet, hogy az elbeszélő fölmenteni szándékozik Jancsó Piroskát, amikor a szovjet katonák esetleges bűnrészességét pedzegeti a gyilkosságokkal kapcsolatban, ez a lehetséges olvasat, úgy gondolom, meglehetősen félrevezető: a szerző sokkal inkább a „másként látás”, az egyén stigmatizáltságának problémáját szeretné a lány személyiségének intakt, áldozatai iránt in-

tim szeretetet tanúsító ábrázolásával hitelesíteni.

„Most hirtelen belém villant, hogy a másik kép egy dokumentumkötetben van, és a négy Goebbels-kislány kiterített holttestét ábrázolja. Velük az anyjuk végzett, aki nyilván a leghevesebben szerette őket: az a gyilkosság tehát a maga szörnyű módján éppúgy szerelmi gyilkosság volt, mint Piroskái!” (152) Nem véletlen a holokausz tragédiájának beszüremlése a történetbe, ahogy az ötvenes évek légkörének feszült, a folytonos gyanakvásig titkolózó Magyarország, a szovjet megszállás sem pusztá esetlegességgént van jelen. Rubin szereplői a történelemre az egyén sorsának alakulását döntően meghatározó elemként tekintenek, még ha a kollektív történelmi tapasztalatra fittyet is hánynak: a szerzőt ebben a viszonyrendszerben az individuum tartja bűvkörében. Mintha a szerző nyelvet próbálna találni és adni a társadalom által szörnyetegnek kikiáltott Piroskának: egy nyelvet, amely kifejezhetné, ami történt. Ezen a ponton érdemes visszatérnünk modell és hasonlat összevetésének feszültségére: a Rubin által alkalmazott költői képszerkezetek pontosak, ám mintha finom esztétikumuk nem tehetne szert bizonyos-

ságra – mindig csak a misztikum, és nem a tényleírás általi igazság felé vezethet el bennünket. A körletparancsnokkal való beszélgetés kiváló példa erre: „*Mintha Piroska nem ember, hanem kedvesen csengő patlak lett volna, amelybe néhány ladikázó iskolásgyerek belefulladt. Inkább belátó, mint kérlelő hangon megismételtem: – Még mondani is nehéz róla valamit?*” (223) Viszont az idézett bekezdés korábbi részei – a bíróság döntése értelmében – előre megfontolt szándékról, aljas indokokról és különös kegyetlenségről szólnak, amivel egy tényregény írójának és olvasójának egyaránt számot kell vetnie.

Rubin Szilárd *Aprószentek* című könyvét – korábbi kisregényeivel szoros összefüggésben – a motívumok rögeszmés ismétlődése, rendszerbe állíthatósága, az emberi létezés önsorsrontásig hajszolható kapcsolatai érdeklik. Ám ahogy a *Csirkejátékban* vagy a *Római Egyesben* egy szerelmi viszony megszűnésének végső, grandiózus képben (hajútazás, repülőtér, tengert ábrázoló képeslap) való feloldása a lezártág érzetét keltheti, úgy csak részben alkalmas erre a Jancsó Piroska vélt vagy valós sírhelyénél álló újságíró alakjának megjelenítése, aki a gyászt

egy fikatív, közös jövő elgondolásával egészíti ki.

Rubin könyve mintha szükség-szerűen befejezhetetlen volna, hiszen tulajdonképpeni célja az, hogy egy olyan halottat támasszon fel, akinek a személyével kapcsolatban a retrospektív beszámolók hiába tesznek olykor nagyfokú együttérzésről tanúbizonytságot, mégiscsak egyetlen diskurzus különböző variációi: a gyilkosságokéi és a gyilkoséi. Erre a szűk mozgás- és diskurzusterre épül rá az összes stilisztikai erényét felsorakoztató rubini narratíva: egy kemény, áthatolhatatlan fába vágott, fényes fejsze – életlenségével. •

Tinkó Máté

E számunk szerzői

Barkóczy Flóra (1990) egyetemi hallgató (ELTE BTK művészettörténet), *Budapest* • **Borbély Szilárd** (1964) író, irodalomtörténész, *Debrecen–Tata*, következőkötete: *Nincstelenség (Márelment a Mesijás?)* (Kalligram) • **Juhász Tamás** (1987) képzőművész, egyetemi hallgató (MKE), *Budapest* • **Kötter Tamás** (1970) ügyvéd, üzletember, író, *Csorna*, következő kötet: *Rablóhalak* (Kalligram) • **Lengyel Imre Zsolt** (1986) kritikus, *Budapest*; legutóbbi kötet: *Beszélgetés fákról – Irodalomkritikák 2009-2012* (Műút-könyvek, 2012) • **Nyéki Gábor** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Bakonszeg* • **Páji Gréta** (1989) *Sátoraljaújhely* • **Potozky László** (1988) egyetemi hallgató (Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem), *Csikszereda*, következő kötet: *Nappá lett lámpafény* (Magvető) • **Sall Fanni** (1991) grafikus, könyvműves, egyetemi hallgató (MKE), *Veszprém–Budapest* • **Somogyi Tibor** író, egyetemi hallgató (DE BTK), az *Amúgy* főszerkesztője, *Debrecen* • **Szilvay Máté** (1990) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Tinkó Máté** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Békéscsaba* •

Ára: 350 Ft

13001

9 772060 320008

